

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

**Освітня програма
підготовчого відділення
«Відкритий шлях до вищої освіти»
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

Харківського національного

університету імені В.Н. Каразіна

“ 19 ” січня 2026 року,

протокол № 1

Введено в дію з 20 січня 2026 р.

пакетом від 20.01.2026 р. № 0114-1/19

Проректор з науково-педагогічної роботи

Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

Харків, 2026

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ
освітньої програми
підготовчого відділення «Відкритий шлях до вищої освіти»
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Освітню програму розглянуто та схвалено:

1. Науково-методичній комісії філологічного факультету:
протокол № 5 від « 15 » серпня 2026 р.

Голова науково-методичної комісії факультету (Марія БОБРО)

2. Науково-методичній комісії факультету математики та інформатики:
протокол № 3 від « 23 » листопада 2025 р.

Голова науково-методичної комісії факультету _____ (Євген МЕНЯЙЛОВ)

3. Науково-методичній комісії історичного факультету:
протокол № 11 від « 28 » жовтня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії факультету (Олександр ТУМАКОВ)

4. Науково-методичній комісії факультету іноземних мов:
протокол № 12 від « 24 » жовтня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії факультету (Анна КОТОВА)

5. Науково-методичній комісії біологічного факультету:
протокол № 4 від « 07 » січня 2026 р.

Голова науково-методичної комісії факультету (Ольга ТАГЛІНА)

6. Науково-методичній комісії фізичного факультету:
протокол № 3 від « 26 » жовтня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії факультету (Олег ЛАЗОРЕНКО)

7. Науково-методичній комісії навчально-наукового інституту хімії:
протокол № 6 від « 16 » серпня 2026 р.

Голова науково-методичної комісії факультету (Павло ЄФІМОВ)

8. Науково-методичній комісії факультету геології, географії, рекреації та туризму:
протокол № 12 від « 18 » жовтня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії факультету (Юлія ПРАСУЛІ)

ПРЕАМБУЛА

Розроблено робочою групою у складі:

Прізвище, ім'я, по батькові	Найменування посади (для сумісників – місце основної роботи, посада)	Науковий ступінь, вчене звання	Складова освітньої програми
БУТКО Софія Григорівна	в. о. завідувача кафедри української мови	кандидат філологічних наук, доцент	українська мова
КАРОЛІНСЬКИЙ Євген Олександрович	доцент кафедри фундаментальної математики факультету математики та інформатики	кандидат фізико-математичних наук, доцент	математика
ЛИТОВЧЕНКО Сергій Дмитрович	декан історичного факультету	кандидат історичних наук, доцент	історія України
МОРОЗОВА Ірина Ігорівна	завідувач кафедри англійської філології та методики викладання іноземної мови	кандидат філологічних наук, доцент	іноземна мова
МАТУШЕК Олена Юріївна	завідувач кафедри історії української літератури	доктор філологічних наук, професор	українська література
ВОЛКОВА Наталя Євгенівна	доцент кафедри генетики і цитології	кандидат біологічних наук, доцент	біологія
ПОЙДА Володимир Павлович	професор кафедри експериментальної фізики	доктор технічних наук, професор	фізика
ЧЕРНОЖУК Тетяна Василівна	доцент кафедри неорганічної та аналітичної хімії	кандидат хімічних наук, доцент	хімія
УРЖУНЦЕВА Вікторія Вікторівна	старший викладач кафедри неорганічної та аналітичної хімії		
КАЛУГІН Олег Миколайович	професор кафедри неорганічної та аналітичної хімії	кандидат хімічних наук, професор	
КАНДИБА Юрій Іванович	доцент кафедри соціально-економічної географії і регіонаознавства імені Костянтина Немця	кандидат географічних наук	географія

При розробці проекту Програми враховані вимоги:

1. Постанови Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2025 р. № 1628 “Про реалізацію експериментального проекту підготовки слухачів підготовчого відділення “Відкритий шлях до вищої освіти” у закладах вищої освіти”;
2. Програми зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з української мови і літератури, здобутих на основі повної загальної середньої освіти, затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 26 червня 2018 року № 696 (частина «Українська мова»);
3. Програми зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з математики, здобутих на основі повної загальної середньої освіти, затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 04 грудня 2019 року № 1513);
4. Програми зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з історії України, здобутих на основі повної загальної середньої освіти, затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 26 червня 2018 року № 696;
5. Програми зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов, затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 26 червня 2018 року № 696;
6. Програми зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з біології, здобутих на основі повної загальної середньої освіти, затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 20 грудня 2018 року № 1426;
7. Програми зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з фізики, затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 26 червня 2018 року № 696;
8. Програми зовнішнього незалежного оцінювання з хімії, затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 26 червня 2018 року № 696;
9. Програми зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з української мови і літератури, здобутих на основі повної загальної середньої освіти (частина «Українська література»), затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 26 червня 2018 року № 696;
10. Програми зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з географії здобутих на основі повної загальної середньої освіти, затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 26 червня 2018 року № 696.

1. УКРАЇНСЬКА МОВА

Пояснювальна записка

Програму нульового курсу (підготовчих занять) з української мови для слухачів підготовчого відділення «Відкритий шлях до вищої освіти» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна розроблено з метою організації роботи підготовчого відділення.

Зміст курсу укладено з урахуванням вимог програми зовнішнього незалежного оцінювання, затвердженої наказом МОН України від 26.06.2018 № 696, та спрямовано на формування результатів навчання, необхідних для виконання тестових завдань у форматі НМТ/ЗНО з української мови.

Мета курсу – систематизувати й актуалізувати мовні знання слухачів та сформувати стійкі практичні вміння з української мови для успішного виконання завдань тестового оцінювання і подальшого навчання у закладі вищої освіти.

Завдання курсу:

- діагностика вхідного рівня слухачів;
- узагальнення ключових мовних понять і норм;
- відпрацювання орфографічних, пунктуаційних, лексичних і граматичних умінь;
- розвиток навичок роботи з текстом (розуміння, аналіз, застосування мовних засобів);
- формування алгоритмів виконання тестових завдань і навичок самоконтролю;
- підготовка до підсумкового/пробного тестування у форматі, наближеному до екзаменаційного.

Принципи та пріоритети викладання. Навчання ґрунтується на принципах нормативності, системності, доступності, практичної спрямованості та регулярного зворотного зв'язку.

Шляхи реалізації програми. Реалізація програми передбачає поєднання коротких теоретичних узагальнень із практикою: тренувальні вправи, тематичні тести, роботу з типовими помилками, самостійну підготовку за індивідуальними рекомендаціями, консультації (за потреби). Контроль результатів здійснюється через вхідне діагностування, поточні та підсумкові перевірки (тести/пробні роботи).

Очікувані результати. Після завершення курсу слухач(ка) демонструє:

- засвоєння норм сучасної української літературної мови;
- умінь застосовувати правила в стандартних і проблемних випадках;
- готовність до виконання тестових завдань у визначений час, підвищення результативності порівняно з вхідною діагностикою.

Опис навчальної дисципліни

Курс розрахований на 90 годин та має на меті систематизувати знання

слухачів підготовчого відділення «Відкритий шлях до вищої освіти» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна з української мови для успішного складання НМТ.

Зміст упорядковано за модулями, що охоплюють основні розділи сучасної української мови (фонетика, орфоєпія, орфографія, лексикологія і фразеологія, словотвір і морфологія, синтаксис і пунктуація, стилістика, розвиток мовлення), із підсумковим повторенням та пробним тестуванням.

Зміст

№ п/п	Тема заняття	Кількість годин
	Вхідна діагностика знань і навичок.	2
1.	Алфавіт. Наголос. Співвідношення звуків і букв. Основні випадки уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Основні випадки чергування <i>у-в, і-й</i> . Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [е], [и], [о] в коренях слів.	3
2.	Сполучення <i>йо,ьо</i> . Правила вживання м'якого знака (знака м'якшення). Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків.	3
3.	Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів з рядка в рядок. Написання найпоширеніших складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис <i>н</i> та <i>nn</i> у прикметниках і дієприкметниках, <i>не</i> з різними частинами мови.	3
4.	Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Пароніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов.	3
5.	Загальноновживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Застарілі й нові слова (неологізми). Нейтральна забарвлена лексика. Поняття про фразеологізми.	3
6.	Будова слова. Спільнокореневі слова й форми того самого слова.	2
7.	Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Число	3

	іменників. Відмінювання іменників. Незмінювані іменники в українській мові. Написання й відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові. Кличний відмінок іменників (на прикладі етикетних формул звертань <i>пане полковнику</i> , <i>сестро Олена</i> , <i>друже Сергію</i> , <i>Інно Вікторівно</i> і под.	
8.	Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням (якісні, відносні, присвійні). Відмінювання прикметників. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення. Зміни приголосних за творення ступенів порівняння прикметників.	3
9.	Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Типи відмінювання кількісних числівників. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання. Особливості правопису числівників. Узгодження числівників з іменниками. Уживання числівників для позначення часу й дат.	3
10.	Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Відмінювання займенників. Правопис неозначених і заперечних займенників.	3
11.	Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Вид дієслова (доконаний і недоконаний). Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на -но, -то). Безособове дієслово. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Особові закінчення дієслів I та I дієвідміни. Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу.	3
12.	Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на -но, -то. Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівниковий зворот.	3
13.	Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних за творення прислівників вищого та найвищого ступенів порівняння. Правопис прислівників на -о, -е, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання разом, окремо й через дефіс прислівників і сполучень.	3

14.	Прийменник як службова частина мови. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Правопис прийменників. Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні й підрядні. Групи сполучників за вживанням (одиничні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені). Правопис сполучників. Розрізнення сполучників та інших співзвучних частин мови. Частка як службова частина мови. Правопис часток. Вигук як частина мови. Правопис вигуків.	3
15.	Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення.	3
16.	Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, звертань, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення).	3
17.	Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Зв'язок між підметом і присудком. Тире між підметом і присудком.	3
18.	Означення. Прикладка як різновид означення. Додаток. Обставина. Порівняльний зворот.	3
19.	Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні).	3
20.	Речення з однорідними членами. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Речення з і звертанням. Речення зі вставними словами, словосполученнями й реченнями, їхнє значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки - непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в ускладненому реченні.	3
21.	Типи складних речень за способом зв'язку їхніх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення.	3

22.	Складносурядне речення, його будова. Єднальні, протиставні розділові сполучники в складносурядному реченні. Розділові знаки в складносурядному реченні.	3
23.	Складнопідрядне речення, його будова. Головна й підрядна частини. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку в складнопідрядному реченні. Основні види підрядних частин: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умови, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, розділові знаки в них.	3
24.	Безсполучникове складне речення. Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні.	3
25.	Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку, розділові знаки в ньому.	3
26.	Пряма й непряма мова. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог. Розділові знаки в конструкціях із прямою мовою, цитатою та діалогом.	3
27.	Стилі мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний), їхні основні ознаки, функції.	3
28.	Види мовленнєвої діяльності; адресант і адресат мовлення; монологічне й діалогічне мовлення; усне й писемне мовлення. Тема й основна думка висловлення. Вимоги до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність). Основні ознаки тексту: зв'язність, інформативність.	3
29.	Зміст і будова тексту, поділ тексту на абзаци, мікротеми. Способи зв'язку речень у тексті. Тексти різних стилів, типів, жанрів.	3
30.	Підсумковий діагностичний тест у форматі, наближеному до екзаменаційного.	2
Усього		90

Список літератури та інформаційні ресурси

Основна література

1. Літвінова І. М., Бутко С. Г. Українська мова: Повний курс підготовки до НМТ. Харків: Ранок, 2025. 368 с.
2. Літвінова І. М., Тищенко З. Р. Українська мова: Тестовий зошит. Харків: Ранок, 2025. 128 с.
3. Українська мова: Практикум / Пазяк О. М., Сербенська О. А., Фурдуй М. І., Шевченко Л. Ю. К.: Либідь, 1990. 223 с.
4. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019.
5. Шевелева Л. А., Дудка О. О. Українська мова: Універсальний

комплексний довідник. Харків: Парус-Друк, 2010. 224 с.

Допоміжна література

6. Авраменко О. Було – стало: зміни в правописі. Київ: Даринка, 2019. 40 с.

7. Когут О. І. Інноваційні технології навчання української мови і літератури. Тернопіль: Астон, 2005. 204 с.

Словники

8. Головащук С.І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. Київ: Либідь, 1995. 192 с.

9. Погрібний М. І. Орфоепічний словник. Київ, 1986. 118 с.

10. Українська мова: Енциклопедія / [ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін.]. Київ : Укр. енцикл., 2000.

Інформаційні ресурси

11. Сайт Українського центру оцінювання якості освіти з матеріалами для підготовки до НМТ. URL : <https://testportal.gov.ua/pidgotovka-do-nmt-2025/>

12. Український мовно-інформаційний фонд НАН України, проєкт «Словники України». URL : <https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

13. Словник української мови в 20 томах. URL : <https://sum20ua.com/?wordid=0&page=0>

14. Академічний словник української мови в 11 томах <https://sum.in.ua>

2. МАТЕМАТИКА

Пояснювальна записка

Цей курс спрямований на систематизацію, поглиблення та ґрунтовну актуалізацію знань слухачів з математики для забезпечення їхньої готовності до успішного проходження зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) / національного мультипредметного тесту (НМТ).

Курс повністю відповідає чинній програмі з математики для загальноосвітніх навчальних закладів. Курс не є буквальною повторенням шкільної програми, а спрямований саме на підготовку до успішного проходження НМТ. Змістове наповнення курсу складено з урахуванням змістових особливостей НМТ.

Тривалість курсу — 90 годин. З них 60 годин відведено для програми НМТ з алгебри та початків математичного аналізу і 30 годин — для програми НМТ з геометрії.

Опис навчальної дисципліни

Курс розрахований на 90 годин та має на меті систематизувати знання слухачів підготовчого відділення «Відкритий шлях до вищої освіти» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна з математики для успішного складання НМТ.

Зміст

№ з/п	Тема заняття	Кількість годин
Алгебра і початки аналізу		
1.	Основні поняття арифметики	1
2.	Відношення, пропорції та відсотки	2
3.	Цілі раціональні вирази	2
4.	Дробові раціональні вирази	2
5.	Ірраціональні вирази	3
6.	Показникові та логарифмічні вирази	2
7.	Тригонометричні вирази	2
8.	Цілі раціональні рівняння	3
9.	Цілі раціональні нерівності	3
10.	Дробові раціональні рівняння	3
11.	Дробові раціональні нерівності	3
12.	Ірраціональні рівняння	3
13.	Ірраціональні нерівності	3
14.	Показникові рівняння	2
15.	Показникові нерівності	2
16.	Логарифмічні та показниково-логіфімічні рівняння	2
17.	Логарифмічні та показниково-логіфімічні нерівності	2
18.	Тригонометричні рівняння	3
19.	Тригонометричні нерівності	2
20.	Системи рівнянь та нерівностей	2
21.	Числові послідовності. Арифметичні та геометричні прогресії	2
22.	Функціональна залежність. Елементарні функції та їх властивості	2
23.	Побудова графіків функцій	2
24.	Похідна функції, її геометричний та фізичний зміст	2

25.	Застосування похідної для дослідження функцій	2
26.	Інтеграл та його застосування	1
27.	Елементи комбінаторики	1
28.	Елементи теорії ймовірностей та математичної статистики	1
Геометрія		
29.	Елементарні геометричні фігури на площині та їх властивості	2
30.	Трикутники	3
31.	Чотирикутники	3
32.	Многокутники	2
33.	Коло, круг та їх елементи	2
34.	Аксиоми стереометрії. Прямі та площини в просторі	2
35.	Призми	2
36.	Піраміди	2
37.	Циліндри	2
38.	Конуси	2
39.	Сфера і куля	2
40.	Координати на площині та в просторі	2
41.	Вектори на площині та в просторі	2
42.	Геометричні переміщення і перетворення фігур	2
Усього		90

Список літератури та інформаційні ресурси

1. Гайштут О. Г., Ушаков Р. П., Шамович О. А. Математика : довідник для абітурієнтів та учнів загальноосвітніх навчальних закладів. 2-е вид., випр. Київ : Літера ЛТД, 2018. 624 с.

2. Капіносов А. М. [та ін.]. Математика. Комплексна підготовка до ЗНО (НМТ). Тернопіль : Підручники і посібники, 2025. 448 с.

3. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Пояснювальна записка

Курс «Історія України» має на меті систематизувати знання випускників ЗСО та ЗПТО з історії України мови для успішного складання НМТ (блок «Історія України»).

Програма передбачає перевірку рівня сформованості в учнів насамперед історичної компетентності, до елементів якої належать:

- хронологічна компетентність - уміння орієнтуватися в історичному часі, встановлювати близькі та далекі причино- наслідкові зв'язки, розглядати суспільні явища в конкретно-історичних умовах, виявляти зміни і тяглість життя суспільства;

- просторова компетентність - уміння орієнтуватися в історичному просторі та знаходити взаємозалежності в розвитку суспільства, господарства, культури і природного довкілля;

- інформаційна компетентність - уміння працювати з джерелами історичної інформації, інтерпретувати зміст джерел, визначати їх надійність, виявляти і критично аналізувати розбіжності в позиціях поняття авторів для джерел;

- логічна компетентність - уміння визначати і застосовувати теоретичні поняття для аналізу й пояснення історичних подій та явищ, ставити запитання та шукати відповіді, розуміти множинність трактувань минулого та зіставляти різні його інтерпретації;

- аксіологічна компетентність - уміння формулювати оцінку історичних подій та історичних постатей, суголосну до цінностей та уявлень відповідного часу чи відповідної групи людей, осмислювати зв'язки між історією і сучасним життям.

Реалізація мети пропонованого курсу сприятиме підвищенню рівня підготовки до складання НМТ.

Опис навчальної дисципліни

Курс розрахований на 90 годин та має на меті систематизувати знання слухачів підготовчого відділення «Відкритий шлях до вищої освіти» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна з історії України для успішного складання НМТ.

Зміст

№ п/п	Тема заняття	Кількість годин
1.	Вступ до історії України	2
2.	Стародавня історія України	2
3.	Русь-Україна (Київська держава)	2
4.	Королівство Руське (Галицько-Волинська держава).	2

	Монгольська навала	
5.	Руські удільні князівства у складі іноземних держав у другій половині XIV - перші половині XVI ст. Кримське ханство	2
6.	Українські землі у складі Речі Посполитої в другій половині XVI ст.	2
7.	Українські землі у складі Речі Посполитої в першій половині XVII ст.	2
8.	Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.	2
9.	Козацька Україна наприкінці 50 – 80-х рр. XVII ст.	2
10.	Українські землі наприкінці XVII – в першій половині XVIII ст.	2
11.	Українські землі в другій половині XVIII ст.	2
12.	Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII – в першій половині XIX ст.	2
13.	Українські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII – в першій половині XIX ст.	2
14.	Культура України кінця XVIII – першої половини XIX ст.	2
15.	Українські землі у складі Російської імперії в другій половині XIX ст.	2
16.	Українські землі у складі Австро-Угорщини в другій половині XIX ст.	2
17.	Культура України в другій половині XIX - на початку XX ст.	2
18.	Українські землі у складі Російської імперії в 1900–1914 рр.	4
19.	Українські землі у складі Австро-Угорщини в 1900–1914 рр.	2
20.	Україна в роки Першої світової війни	2
21.	Початок Української революції	4
22.	Розгортання Української революції. Боротьба за відновлення державності	4
23.	Встановлення комуністичного тоталітарного режиму в Україні	4
24.	Утвердження більшовицького тоталітарного режиму в Україні	4
25.	Західноукраїнські землі в міжвоєнний період	4
26.	Україна в роки Другої світової війни	4
27.	Україна в перші повоєнні роки	4
28.	Україна в умовах десталінізації	4
29.	Україна в період загострення кризи радянської системи	4
30.	Відновлення незалежності України	4
31.	Становлення України як незалежної держави	4
32.	Творення нової України	4
Усього		90

Список літератури та інформаційні ресурси

1. Матеріали Всеукраїнської школи онлайн (Всеукраїнська школа онлайн | Міністерство освіти і науки ...mon.gov.ua. URL : [https://mon.gov.ua ›tag› vseukrayinska-shkola-onlajn](https://mon.gov.ua/tag/vseukrayinska-shkola-onlajn)

2. Шкільні підручники/ посібники

3. Тести минулих років, розміщені в розділі «Підготовка. Тести минулих років» на сайті Українського центру оцінювання якості освіти. URL : <https://testportal.gov.ua/testy-mynulyh-rokiv/>

4. Відеороз'яснення до завдань пробного ЗНО минулих років. URL : (<https://testportal.gov.ua/materialy-probnogo-zno-2021/>)

4. ВИБІРКОВИЙ КУРС (ПРЕДМЕТ)

4.1. ІНОЗЕМНА МОВА (АНГЛІЙСЬКА)

Пояснювальна записка

Навчальний курс з англійської мови для слухачів підготовчого відділення «Відкритий шлях до вищої освіти» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна має важливе значення в системі довузівської підготовки та спрямований на забезпечення рівного доступу до здобуття вищої освіти. Курс виконує системоутворювальну функцію, оскільки забезпечує узагальнення, систематизацію та поглиблення мовних знань і вмінь слухачів відповідно до вимог Національного мультипредметного тесту (НМТ) з англійської мови. Метою курсу є систематизація та актуалізація знань з англійської мови, формування та розвиток мовленнєвих умінь і навичок, необхідних для успішного складання НМТ, а також підготовка слухачів до подальшого навчання у закладі вищої освіти.

Основними завданнями курсу є: повторення й упорядкування лексико-граматичного матеріалу відповідно до чинної програми НМТ; розвиток умінь читання, аудіювання, письма та використання мовних засобів у тестовому форматі; формування навичок роботи з автентичними текстами; удосконалення стратегій виконання тестових завдань різних типів; розвиток навчальної автономії та вміння самостійно контролювати рівень мовної підготовки. Навчання здійснюється на засадах комунікативної спрямованості, що передбачає розвиток практичних умінь використання англійської мови; системності та послідовності в опрацюванні мовного матеріалу; орієнтації на результат, визначений вимогами НМТ; інтеграції видів мовленнєвої діяльності. Пріоритетами курсу є формування стійких лексико-граматичних навичок, розвиток умінь глобального, детального та вибіркового розуміння текстів на слух і при читанні, а також підготовка до виконання письмових завдань відповідно до екзаменаційних вимог. Особлива увага приділяється типовим завданням НМТ та опрацюванню стратегій їх виконання.

Курс структуровано за тематичними блоками, які охоплюють основні розділи граматики, лексики, читання, аудіювання та письма. Зміст курсу

відповідає програмним вимогам зовнішнього незалежного оцінювання / НМТ з англійської мови та забезпечує поступове ускладнення навчального матеріалу.

Реалізація програми здійснюється шляхом поєднання аудиторної та самостійної роботи слухачів, використання тестових і тренувальних завдань, автентичних матеріалів, а також сучасних освітніх і цифрових ресурсів. Контроль навчальних досягнень передбачає поточне та підсумкове оцінювання, спрямоване на визначення рівня готовності слухачів до складання НМТ.

Опис навчальної дисципліни

Курс розрахований на 90 годин та має на меті систематизувати знання слухачів підготовчого відділення «Відкритий шлях до вищої освіти» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна з англійської мови для успішного складання НМТ.

Зміст

№ п/п	Тема заняття	Кількість годин
Тематичний блок 1		
1.	1.1. <i>Граматика Іменник</i> Однина/множина іменника; особливі випадки утворення множини іменника; присвійний відмінок іменника; іменник у функції означення	1,5
2.	1.2. <i>Лексика People</i> Лексичні одиниці за темами: • Generations • Family, friends • General appearance • Feelings and emotions	1,5

3.	<p>1.3. <i>Читання з метою загального розуміння (Matching)</i></p> <p>Лексика: лексичні одиниці тематичних груп, визначених вимогами Програми зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов, затвердженою Наказом МОН України від 26.06.2018, № 696</p> <p>Граматика: іменники у формі множини, утворені за правилом, і винятки; вживання артиклів; займенники (особові, присвійні, питальні, об'єктні, вказівні; неозначені, похідні від some, any, no, every); прикметники у звичайному, вищому та найвищому ступенях порівняння; вищий та найвищий ступінь порівняння прислівників; числівники (кількісні, порядкові); прийменники місця, напрямку, часу; дієслівні форми Present, Past, Future Simple, Present, Past Progressive і Present, Past Perfect в активному та пасивному стані; Future-in-the Past; вживання дієслів у Present Simple для вираження дії в майбутньому після сполучників if, when; неособові форми дієслів (інфінітив, герундій, дієприслівники теперішнього та минулого часів); узгодження часів і непряма мова; порядок слів; основні типи речень (стверджувальні, питальні, заперечні, спонукальні, безособові; речення із there is/are; складносурядні речення зі сполучниками and, but; складнопідрядні речення зі сполучниками because, so, if, when, that, that is why; речення зі сполучниками neither nor, either or); фразові дієслова; модальні дієслова (can, may, must, should, have to, need) та їхні еквіваленти.</p>	1,5
4.	<p>1.4. <i>Розуміння мови на слух (Аудіювання)</i></p> <p>Аудіювання з метою глобального/детального розуміння</p>	1,5
5.	<p>1.5. <i>Граматика Артикль</i></p> <p>Неозначений артикль; означений артикль; нульовий артикль; артикль з власними назвами; вживання артикля в деяких сталих виразах</p>	1,5
6.	<p>1.6. <i>Лексика Houses and Homes</i></p> <p>Лексичні одиниці за темами:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dwellings • The living room \ The kitchen \ The bedroom and bathroom • Jobs around the house • Equipment and tools • Problems around the house 	1,5
7.	<p>1.7. <i>Письмо</i> Продукування власного письмового висловлення: особистий лист</p> <p>Формат особистого листа; граматичний та лексичний матеріал, визначений вимогами Програми</p>	1,5

	зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов, затвердженою Наказом МОН України від 26.06.2018, № 696 (див. 1.3.)	
8.	1.8. <i>Розуміння мови на слух (Аудіювання)</i> Аудіювання з метою селективного розуміння	1,5
9.	1.9. <i>Граматика Займенник</i> Займенники: особові, присвійні, зворотні, питальні, вказівні, неозначені, заперечні, означальні, сполучні.	1,5
10.	1.10. <i>Лексика Health</i> Лексичні одиниці за темами: • Parts of the body • Feeling ill • Medicines A healthy lifestyle	1,5
11.	1.11. <i>Читання з метою детального розуміння (Multiple Choice)</i> Лексичний та граматичний матеріал, визначений вимогами вимогами Програми зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов, затвердженою Наказом МОН України від 26.06.2018, № 696 (див. 1.3.)	1,5
12.	1.12. <i>Розуміння мови на слух (Аудіювання)</i> удіювання з метою детального розуміння	1,5
13.	1.13. <i>Граматика Прикметник</i> ступені порівняння прикметників; деякі труднощі вживання прикметників	1,5
14.	1.14. <i>Лексика Food and Meals</i> Лексичні одиниці за темами: • Talking about food • Meat and fish • Fruit and vegetables • Cooking Eating out	1,5
15.	1.15. <i>Письмо</i> Продукування власного письмового висловлення: формальний лист Форат формального листа; граматичний та лексичний матеріал, визначений вимогами Програми зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов, затвердженою Наказом МОН України від 26.06.2018, № 696 (див. 1.3)	1,5
16.	1.16. <i>Розуміння мови на слух (Аудіювання)</i> Аудіювання з метою глобального/детального розуміння	1,5
17.	1.17. <i>Граматика Прислівник Числівник</i> творення прислівників; ступені порівняння прислівників. Кількісні числівники; порядкові числівники.	1,5
18.	1.18. <i>Лексика Shopping</i>	1,5

	Лексичні одиниці за темами: • Shops and Shopping • Clothes Advertising	
19.	1.19. <i>Читання</i> Читання з метою вибіркового розуміння прочитаного (Matching) Лексичний та граматичний матеріал, визначений вимогами вимогами Програми зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов, затвердженою Наказом МОН України від 26.06.2018, № 696 (див. 1.3.)	1,5
20.	1.20. <i>Розуміння мови на слух (Аудіювання)</i> удіювання з метою селективного розуміння	1,5
21.	1.21. <i>Підсумковий тест</i>	1
	Разом за темою 1	31
Тематичний блок 2		
22.	2.1. <i>Граматика Дієслово</i> Видо-часові форми (активний стан) + для рівня B2 the Future Perfect Active	1,5
23.	2.2. <i>Лексика Education</i> Лексичні одиниці за темами: • School • Further education • Learning a language	1,5
24.	2.3. <i>Письмо</i> Продукування власного письмового висловлення: розповідь Формат розповіді; граматичний та лексичний матеріал, визначений вимогами Програми зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов, затвердженою Наказом МОН України від 26.06.2018, № 696 (див. 1.3)	1,5
25.	2.4. <i>Розуміння мови на слух (Аудіювання)</i> Аудіювання з метою детального розуміння	1,5
26.	2.5. <i>Граматика Дієслово</i> Видо-часові форми дієслова (пасивний стан); make і do дієслова з прийменниками + для рівня B2 the Future Perfect Passive	1,5
27.	2.6. <i>Лексика Work</i> Лексичні одиниці за темами: • Jobs and professions • Working conditions • Applying for a job	1,5
28.	2.7. <i>Читання</i> Читання з метою детального розуміння змісту та структури тексту (Filling Gaps) Лексичний та граматичний матеріал, визначений вимогами вимогами Програми зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов, затвердженою Наказом МОН України від	1,5

	26.06.2018, № 696 (див. 1.3.)	
29.	2.8. <i>Розуміння мови на слух (Аудіювання)</i> Аудіювання з метою глобального/детального розуміння	1,5
30.	2.9. <i>Граматика Модальні дієслова</i> Can, may, must, should, have to, need + для рівня B2 would rather..., had better...	1,5
31.	2.10. <i>Лексика Leisure Time</i> Лексичні одиниці за темами: • Hobbies and interests • Body movements • Sport	1,5
32.	2.11. <i>Письмо</i> Продукування власного письмового висловлення: есе Формат есе; граматичний та лексичний матеріал, визначений вимогами Програми зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов, затвердженою Наказом МОН України від 26.06.2018, № 696 (див. 1.3)	1,5
33.	2.12. <i>Розуміння мови на слух (Аудіювання)</i> Аудіювання з метою селективного розуміння	1,5
34.	2.13. <i>Граматика Непряма мова. Узгодження часів</i> Узгодження часів; розповідні, питальні та спонукальні речення в непрямій мові; випадки відхилення від правил узгодження часів.	1,5
35.	2.14. <i>Лексика Activities and Interests</i> Лексичні одиниці за темами: • Books and readers • Painting • Music	1,5
36.	2.15. <i>Читання</i> Читання з метою перевірки лексичних вмінь та навичок (Multiple Choice) Лексичний та граматичний матеріал, визначений вимогами вимогами Програми зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов, затвердженою Наказом МОН України від 26.06.2018, № 696 (див. 1.3.)	1,5
37.	2.16. <i>Розуміння мови на слух (Аудіювання)</i> Аудіювання з метою детального розуміння	1,5
38.	2.17. <i>Граматика Неособові форми дієслова</i> Інфінітив; ING-forms, герундій; дієприкметник; дієприслівник + для рівня B2 Do you mind if...? I don't mind	1,5
39.	2.18. <i>Лексика Cities and Towns</i> Лексичні одиниці за темами: • Local business • Directions • Problems	1,5

40.	2.19. <i>Письмо</i> Продукування власного письмового висловлення: рекламна листівка- повідомлення Формат рекламної листівки; граматичний та лексичний матеріал, визначений вимогами Програми зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов, затвердженою Наказом МОН України від 26.06.2018, № 696 (див. 1.3)	1,5
41.	2.20. <i>Розуміння мови на слух (Аудіювання)</i> Аудіювання з метою глобального/детального розуміння	1,5
42.	2.21. <i>Підсумковий тест</i>	1
	Разом за темою 2	31
Тематичний блок 3		
43.	3.1. <i>Граматика</i> Прийменник Прийменники: місця, напряму, часу, способу дії, вживання прийменників у деяких сталих виразах	1,5
44.	3.2. <i>Лексика</i> Countries and Nationalities Лексичні одиниці за темами: • Geographical position • Politics and national symbols • Economy Holidays • Famous people	1,5
45.	3.3. <i>Читання</i> Читання з метою перевірки грама тичних вмінь та навичок (Multiple Choice) Лексичний та граматичний матеріал, визначений вимогами вимогами Програми зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов, затвердженою Наказом МОН України від 26.06.2018, № 696 (див. 1.3.)	1,5
46.	3.4. <i>Розуміння мови на слух (Аудіювання)</i> Аудіювання з метою селективного розуміння	1,5
47.	3.5. <i>Граматика</i> Сполучник Сполучники: єднальні, розділові, протиставні + для рівня B2 у підрядних реченнях мети та наслідку so that	1,5
48.	3.6. <i>Лексика</i> Travel and Transport Лексичні одиниці за темами: • Travelling • Means of transport • Kinds of holidays	1,5
49.	3.7. <i>Письмо</i> Продукування власного письмового висловлення: письмовий переказ прочитаного Письмовий переказ: граматичний та лексичний матеріал, визначений вимогами Програми зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов, затвердженою Наказом МОН	1,5

	України від 26.06.2018, № 696 (див. 1.3)	
50.	3.8. <i>Граматика Умовний спосіб</i> Умовні речення + для рівня B2 речення з дієсловом to wish.	1,5
51.	3.9. <i>Лексика Environment</i> Лексичні одиниці за темами: • The natural world • Climate, seasons, weather • Disasters • Environmental problems	1,5
52.	3.10 <i>Письмо</i> Письмове використання лексичних одиниць з опорою на контекст (Filling Gaps) Лексичний та граматичний матеріал, визначений вимогами Програми зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов, затвердженою Наказом МОН України від 26.06.2018, № 696 (див. 1.3)	1,5
53.	3.11. <i>Розуміння мови на слух (Аудіювання)</i> Аудіювання з метою детального розуміння	1,5
54.	3.12. <i>Граматика Наказовий спосіб There is/are Have/have got Безособові речення Узгодження підмета з присудком</i> Спонукальні речення; особливості вживання there is/are; have/have got; правила узгодження підмета з присудком.	1,5
55.	3.13. <i>Лексика Scientific Progress and The Media</i> Лексичні одиниці за темами: • Technological progress • Science • Mass media	1,5
56.	3.14. <i>Письмо</i> Продукування власного письмового висловлення: стаття (опис події – фестивалю, концерту, вистави тощо) Формат статті-опису; граматичний та лексичний матеріал, визначений вимогами Програми зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов, затвердженою Наказом МОН України від 26.06.2018, № 696 (див. 1.3)	1,5
57.	3.15. <i>Підсумковий тест</i>	1
	Разом за темою 3	22
58.	4.1. Тренувальний тест у форматі НМТ : написання та аналіз відповідей	2
59.	4.2. Тренувальний тест у форматі НМТ : написання та аналіз відповідей	2
60.	4.3. Тренувальний тест у форматі НМТ : написання та аналіз відповідей	2
61.	Разом за темою 4	6
	Усього	90

Список літератури та інформаційні ресурси

Основна література

1. Мартинюк А. П., Сverdлова І. О., Набокова І. Ю. Англійська мова. Повний курс підготовки до ДПА і ЗНО-2011: навч. посіб. Х.: Факт, 2011. 471 с.
2. Мартинюк А. П., Сverdлова І. О., Набокова І. Ю. Англійська мова: навч. посіб. Сер. «Грунтовна підготовка до ЗНО за 100 днів». К.: Український центр підготовки абітурієнтів, 2013. 352 с.
3. Мартинюк А. П., Сverdлова І. О., Набокова І. Ю. Англійська мова. ЗНО 2020 : Збірник тестових завдань. Х. : Видавничі й дім Весна, 2019. 136 с.
4. Manin G. Oxford Exam Trainer B1. Для зовнішнього незалежного оцінювання. Oxford: OUP, 2018. 208 р.
5. Weale H. Oxford Exam Trainer B2. Для зовнішнього незалежного оцінювання. Oxford: OUP, 2018. 184 р.

Допоміжна література

6. Мартинюк А. П., Сverdлова І. О., Набокова І. Ю. Англійська мова. Збірник типових тестових завдань : авч. посіб. Х.: Веста, 2012. 208 с.
7. Мартинюк А. П., Сverdлова І. О., Набокова І. Ю., Юрченко А.А. Exam Trainer : Посібник з підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) з англійської мови. К.: Dinternal-Book, 2017. 84 с.
8. Мартинюк А. П., Сverdлова І. О., Набокова І. Ю., Юрченко А.А. Exam Tutor : Посібник з підготовки до ДПА та ЗНО з англійської мови. К.: Dinternal-Book, 2018. 72 с.

Інформаційні ресурси

9. Український центр оцінювання якості освіти. URL : <https://testportal.gov.ua/>
10. Тести ЗНО/НМТ онлайн з англійської мови. URL : <https://zno.osvita.ua/english/>

4.2. УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Пояснювальна записка

Програму для вступного випробування з української мови та літератури розроблено з урахуванням програм для загальноосвітніх навчальних закладів «Українська література. 5-9 класи» (Наказ Міністерства освіти і науки України від 7.06.2017, № 804) та «Українська література (рівень стандарту) 10-11 класи» (Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017, № 1407).

Мета курсу: підготувати слухачів до складання тесту з української літератури.

Завдання:

- повторити основні розділи літературознавчої науки;
- актуалізувати знання основних процесів і шляхів формування й розвитку

- української літератури;
- сформуувати уміння здійснювати різні види аналізу художніх творів;
  - дати розуміння тенденцій розвитку літературного процесу, його зумовленість суспільно-політичними подіями та культурно-історичними явищами;
  - висвітлити художню своєрідність творчості письменників, їх естетичні позиції, індивідуальні стилі та зміст найважливіших творів;
  - викласти теоретичні знання щодо літературознавчого аналізу художньо вартісних творів поезії, прози, драматургії;
  - зорієнтувати в розмаїтті стильових тенденцій, зокрема визначення сутності рис таких літературних явищ, як традиційна, модерна, авангардистська лірика, постмодерна проза тощо.

Принципи й пріоритети викладання: курс побудований на хронологічному принципі розгортання матеріалу й засадах шкільної програми. Дисципліна акцентує на творах і літературознавчих термінах, винесених на тестування з української літератури.

Структура курсу з української літератури відповідає етапам формування фольклору та розгортання літературного процесу й включає твори епох Середньовіччя, Бароко, Романтизму, Реалізму, Модернізму й Постмодернізму.

Шляхи реалізації: послідовне викладання художніх текстів й відповідного теоретичного підґрунтя, поєднання лекційних і практичних занять, візуалізація через презентації.

Опис навчальної дисципліни

Курс розрахований на 90 годин та має на меті систематизувати знання слухачів підготовчого відділення «Відкритий шлях до вищої освіти» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна з української літератури для успішного складання НМТ.

Зміст

№ п/п	Назва розділу	Тема	Кількість годин
1.	Усна народна творчість	Загальна характеристика календарно-обрядових пісень (щедрівки, колядки, веснянки, русальні, купальські і жнивварські пісні). Суспільно-побутові і родинно-побутові пісні. Пісні Марусі Чурай. «Віють вітри, віють буйні», «Засвіт встали козаченьки». Історичні пісні. «Ой Морозе, Морозенку». «Чи не той то хміль». Тематика, образи, зміст народних дум. Дума як жанр.	6

		<p>«Дума про Марусю Богуславку». Тематика, образи, зміст народних балад. Балада «Ой летіла стріла»</p>	
2.	Українська література Х-ХVIII століть	<p>Літописи як історико-художні твори. «Повість минулих літ» (уривки про заснування Києва, про помсту княгині Ольги). «Слово про похід Ігорів». Жанр твору. Історична основа твору. Питання авторства. Особливості композиції та стилістичних засобів. Образи руських князів у творі. Символічно міфологічні образи та їхнє значення. Фольклорні мотиви. Роль пейзажу в розгортанні сюжету. Поетичність образу Ярославни. Григорій Сковорода. Життя і творчість філософа й поета. Його християнські морально-етичні ідеали. Біблійна основа творчості Г. Сковороди та його вчення про самопізнання і «сродну (споріднену) працю». Проповідь житейської невибагливості, пошуку гармонії з собою і світом. Повчальний характер і художні особливості збірки «Байки Харківські». «De libertate», «Всякому місту - звичай і права», «Бджола та Шершень».</p>	8
3.	Література кінця ХVIII-початку ХХ ст.	<p>Іван Котляревський. «Енеїда», «Наталка Полтавка». Творчість І. Котляревського – новий етап у розвитку національного самоусвідомлення. Драматург і театральний діяч. Історія появи «Енеїди». Національний колорит, зображення життя всіх верств суспільства, альянсу на українську історію в поемі. Бурлескний гумор, народна українська мова. Ствердження народної моралі (картини пекла). Соціально-побутова драма «Наталка Полтавка» – перший твір нової української драматургії. Колоритні образи твору. Образ Наталки як уособлення кращих рис української жінки. ТЛ: травестія, пародія, бурлеск. Тарас Шевченко «Катерина». «Вічна» тема матері й сина. Еволюція жіночого образу у творах Т. Шевченка. Різні типи втілення теми жіночої долі: романтичний («Катерина»), реалістично-побутовий («Наймичка»). Трагедія</p>	22

		<p>жінки-матері, боротьба за своє материнство, жорстокість народної моралі («У нашій раї на землі...»). Наскрізний ліризм творів Т. Шевченка про жіночу долю.</p> <p>«Кавказ». Пристрасний відгук на тогочасну загарбницьку імперську політику. Продовження теми національно визвольної боротьби. Узагальнена ідея поеми – неприйняття насильства, поневолення людей, осуд загарбницьких воєн.</p> <p>«Сон («У всякого своя доля...»). Національна проблематика періоду «Трьох літ». Поема («комедія») «Сон» і тогочасна суспільно політична дійсність. Композиційний прийом «сну», його роль для розширення можливостей поетичного зображення. Протистояння імперського режиму і вільнодумної, національно свідомої особистості. Сатиричний характер поеми.</p> <p>ТЛ: гротеск, контраст, умовність.</p> <p>«І мертвим, і живим, і ненарожденним...». Продовження теми «землячків» у посланні. Викриття конформізму значної частини української еліти. Засудження комплексу меншовартості, національного безпам'ятства та байдужості до рідної мови. Критичний перегляд національної історії задля перспективи її кращого майбутнього. Настрoєві інтонації твору (суперечка, пересторога, погроза, заклик тощо).</p> <p>«Заповіт» – твір, що єднає минуле, теперішнє і майбутнє. Історія його написання. Ідея єднання з рідною землею. Мрія про щасливе майбутнє свого народу, віра в нього.</p> <p>Пантелеймон Куліш «Чорна рада». Перший україномовний історичний роман. Традиції Вальтера Скотта у жанрі роману. Походження назви. Історична основа й авторська уява, романтичність стилю. Композиційний стрижень дороги. Динамічний інтригуючий сюжет. Непросте життя та романтичні пригоди головних героїв.</p> <p>ТЛ: роман, історичний роман.</p>	
--	--	--	--

	<p>Іван Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я». «Кайдашева сім'я» – соціально-побутова повість-хроніка. Реалізм твору, вічна актуальність проблеми батьків і дітей. Особливості сюжету й композиції. Майстерність змалювання характерів старих Кайдашів (Омелька й Марусі), їхніх синів (Карпа й Лавріна), невісток (Мотрі й Мелашки). Художні деталі в портретах персонажів, колоритність їхньої мови. Роздуми над винуватцями родинних сварок і баталій. Традиції народного побуту й моралі, цінності національної етики засобами комічного (гумор, художні тропи). Оцінка «Кайдашевої сім'ї» І. Франком.</p> <p>Панас Мирний «Хіба режуть воли, як ясла повні?» (1, 4 частини). Перший в українській літературі соціально-психологічний роман «Хіба режуть воли, як ясла повні?». Історія його створення, співавторство з Іваном Біликом. Складність і суперечливість характеру Чіпки – головного героя роману, його еволюція від правдошукача до розбійництва. Типове й екстремальне в долі героя. Люди «соціального дна» у романі. Роздум над проблемою життєвого вибору персонажів (Чіпки, Грицька, Максима). Жіночі образи у творі (Мотря, Галя), утвердження в них народних поглядів на духовне здоров'я людини. Ідейне спрямування твору, алегоричність його назви. Художня майстерність (пейзажі, художні деталі, портрети, мовні особливості). О. Білецький про місце роману в історії української та зарубіжної психологічної прози. Зіставлення особливостей стилю творів І. Нечуя-Левицького та Панаса Мирного.</p> <p>Іван Карпенко-Карий «Мартин Боруля». Комедія «Мартин Боруля», її багаторічне життя на сцені. Прагнення стати дворянином як міф про краще життя. Підміна особистісних етичних цінностей (чесності, порядності, працелюбства) стає новою приналежністю. Психологічна переконливість і трагікомічне звучання образу Мартина Борулі. Інші образи в п'єсі (Марисі,</p>	
--	--	--

		<p>Степана, Ми коли, Омелька, чиновника Трандальова). Спорідненість п'єси І. Карпенка-Карого з комедією Ж. Б. Мольєра «Міщанин-шляхтич». Драматургічна майстерність І. Карпенка-Карого в п'єсі.</p> <p>Іван Франко «Захар Беркут». Короткі відомості про митця і його багатогранну творчість. Змалювання героїчної боротьби русичів-українців проти монголо-татарських нападників. Образ тухольської громади: роль і місце кожного в суспільному житті. Лідерські якості головного героя твору. Патріотична ідея у творі. ТЛ: історична повість.</p> <p>«Чого являєшся мені у сні ?..». Вірш «Чого являєшся мені у сні...» – поетична перлина збірки «Зів'яле листя». Оригінальність тропів, зокрема порівнянь, у змалюванні образу коханої. Майстерне використання повтору для вираження повені почуттів ліричного героя, зміни його настроїв, розкриття драми його кохання. Оригінальність побудови строфоїдів з усіченою стопою, ритмомелодики.</p> <p>Філософська поема «Мойсей» – одна з вершин творчості І. Франка. Однойменна скульптура Мікеланджело як поштовх до написання поеми. Біблійна основа твору, його проблематика: історичний шлях нації, визначна особистість як її провідник, пробудження національної свідомості, історичної пам'яті народу, віра в його щасливе майбутнє і гідне місце України у світовій історії. Композиційне й ідейне значення прологу до поеми як духовного заповіту українському народові. Образ Мойсея в поемі, розкриття складності його характеру, близькість до сподвижницької постаті самого Франка. Зіставлення Мойсея з демоном пустелі Азазелем, зрадниками віри Авіроном і Датаном. Висока художня майстерність твору (роль церковнослов'янських у забезпеченні урочистого, піднесе ного тону поеми, вставні притчі, діалоги, монологи). Світове значення поеми, її актуальність.</p>	
4.	Література ХХ ст.	<p>Михайло Коцюбинський «Тіні забутих предків». Фольклорно- етнографічна основа</p>	

	<p>твору, її романтичний характер. Поетичне змалювання в повісті кохання Івана й Марічки, невмирущості їхніх почуттів і трагічної долі як наслідок супечності між мрією і дійсністю. Використання імпресіоністських і символічних засобів зображення дійсності, світу людини у зв'язку зі світом природи.</p> <p>«Intermezzo». Лірико-психологічна новела «Intermezzo» з жанровими ознаками «поезії в прозі» як невеличкий імпресіоністичний шедевр. Автобіографічна основа твору. Оригінальність жанру, своєрідність композиції, смисл назви. Проблеми душевної рівноваги, повноцінного життя, специфіки творчого процесу. Майстерність зображення картин природи у творі в стилі імпресіонізму. Психологічно переконливе розкриття внутрішнього світу людини, оригінальність побудови внутрішнього монологу й діалогу. Символічні звукові й світлові образи, ускладнені метафори.</p> <p>ТЛ: імпресіонізм, новела, психологічна новела.</p> <p>Василь Стефаник. Новела «Камінний хрест». Исторична основа твору (психологічне розкриття теми еміграції в Канаду галицького селянства). Сюжетно-композиційні особливості (у центрі новели – трагічна подія). Драматизм конфлікту, емоційна загостреність зображеного в стилі експресіонізму. Ідея нерозривної єдності Івана Дідуха з полем, рідною землею. Останній танець Івана перед від'їздом із села як символ трагізму й розпачу прощання з рідним краєм. Художні деталі у творі. Символічний смисл назви новели. Камінний хрест – уособлення долі людини.</p> <p>ТЛ: експресіонізм, поезія в прозі.</p> <p>Ольга Кобилянська «Valse melancholique». Образи нових жінок-інтелектуалок – талановитої піаністки Софії, гордої духом Марти, пристрасної і вольової художниці Ганнусі в новелі «Valse melancholique». Глибоке відтворення внутрішнього світу героїнь через мелодію вальсу.</p> <p>Леся Українка «Contra spem spero!».</p>	34
--	---	----

	<p>Символічність, романтичні образи, образотворчий прийом контрасту, світоглядна декларація сильної вольової особистості в поезії. Афористичність мови.</p> <p>«Лісова пісня» – шедевр світової драматургії. Оригінальність жанру (драма-феєрія). Фольклор неоміфологічна форма сюжету, піднесена до філософських узагальнень. Особливості композиції (переплетення життя двох світів – світу природи й людини). Майстерне розкриття у творі загальнолюдських проблем (взаємини людини з природою, людина і власність, краса в людському житті, вірність і зрада, вічність життя). Ідея невмирущості людської мрії про щастя. Символічність образів Мавки й дядька Лева – уособлення духовності й краси. Мати Лукаша й Килина –антиподи головній героїні Мавці. Роздвоєність душі Лукаша. Природа і людина у творі. Мистецтво (зокрема, музика) у житті людини. Неоромантичне утвердження духовно-естетичної сутності людини, її творчих можливостей. Конфлікт між буденним життям і високими пориваннями душі людини, дійсністю і мрією. Звеличення почуття кохання Мавки і Лукаша як розквіту творчих сил людини. Художні особливості драми-феєрії. «Лісова пісня» в інших мистецтвах (музика, хореографія, кіно). Зв'язок «Лісової пісні» із західноєвропейською драмою М. Метерлінка, Г. Гауптмана. Особливості неоромантизму Лесі Українки.</p> <p>Микола Вороний «Блакитна Панна». Пейзажна лірика М. Вороного. Вірш «Блакитна Панна», неоромантичне змалювання природи, єдність краси природи й мистецтва. Образотворчі засоби твору. М. Вороний – ідеолог модернізації української літератури. Естетична програма митця, націленість на модерністські течії в новій літературі. Його творчість – перша декларація ідей і форм символізму.</p> <p>Єдність краси природи і мистецтва,</p>	
--	---	--

		<p>образотворчі засоби в поезії («Блакитна Панна»). Узагальнено-ідеалізований жіночий образ як сюжетний центр символістського твору. Мотив самотності людини. Згадка про революцію як данина естетиці доби соціальних перетворень («Інфанта»).</p> <p>ТЛ: символізм.</p> <p>Олександр Олесь. «Чари ночі» – шедевр інтимної лірики О. Олеся, мотив краси кохання й молодості, філософські роздуми про необхідність жити в гармонії з природою. Музичність, звукова виразність поезії. Майстерність у відтворенні настрою і почуттів. Вірш «О слово рідне! Орле скутий!..». Експресивне висловлювання патріотичних почуттів, любові до рідного слова й осудження тих, хто його цурається. Образотворчі засоби вірша, символічні образи. Художня довершеність ритмомелодики.</p> <p>Павло Тичина «Пам'яті тридцяти». Майстерне використання тонічного вірша. Образи-символи у вірші «Пам'яті тридцяти». Уславлення борців за визволення народу.</p> <p>Вірш «Ви знаєте, як липа шелестить...» – мотив єдності людини з природою, її персоніфіковане змалювання як живої істоти, майстерне використання алітерацій. Вплив символізму, імпресіонізму та експресіонізму на ранню творчість поета.</p> <p>«О панно Інно...». Майстерне зображення глибоких переживань ліричного героя («О, панно Інно...»).</p> <p>ТЛ: «вітаїстичність», тонічний вірш, поліфонізм поезії, новаторство, кларнетизм, експресіонізм.</p> <p>Максим Рильський «У теплі дні збирання винограду...». Сонет «У теплі дні збирання винограду» – вишуканий зразок неокласичної інтимної лірики. Краса природи, краса людини та її почуттів. Звернення до античних образів.</p> <p>ТЛ: філософічність, сонет.</p> <p>Володимир Сосюра «Любіть Україну!». Коротко про поета. Патріотичні, інтимні, пейзажні мотиви його творів. Любов до</p>	
--	--	---	--

	<p>Батьківщини як важливий складник життя людини («Любіть Україну!»).</p> <p>Андрій Малишко «Пісня про рушник». Відомий український поет і його пісні, що стали народними. Патріотичні почуття, найвищі духовні цінності в них. Художні засоби донесення до читача ідей патріотизму, гуманізму, історичної пам'яті. Ліризм поезій А. Малишка.</p> <p>Микола Хвильовий « Я (Романтика)». Життєвий і творчий шлях М. Хвильового. Його провідна роль у літературному житті 1920-х років, у проведенні літературної дискусії 1925–1928 рр. (памфлети «Камо грядеши?», «Думки проти течії», «Україна чи Малоросія?»). Романтичність світобачення. Тематичне й стилєве розмаїття його прози. Новела «Я (Романтика)». Проблема добра і зла в житті та в душі людини, внутрішнього роздвоєння людини між гуманізмом і обов'язком. Жорстокість і фанатизм головного героя. Психологічний злам у його душі. Символічний образ матері у творі. Оригінальна манера письма М. Хвильового, роль природи і діалогів у розкритті внутрішнього світу героїв, розповідь од першої особи. Продовження неоромантичних традицій М. Коцюбинського.</p> <p>Валер'ян Підмогильний «Місто». Біографічні відомості про письменника як представника психологічної прози, перекладача, творця українського модерністського роману («Місто», «Невеличка драма») та екзистенційної повісті («По вість без назви»). Своєрідний підхід письменника до розкриття традиційної теми покинутої дівчини в романі «Невеличка драма». Екзистенційні мотиви. Ран ні оповідання й повісті («Син», «Гайдамака», «Третя революція», «Повстанці», «Історія пані Івги» та ін.). Роман «Місто» – вірець української урбаністичної прози. Світовий мотив підкорення люди ною міста, ідея самоствердження, інтерпретовані на національному ґрунті. Образ «цілісної» людини в єдності її біологічного, духовного,</p>	
--	---	--

		<p>соціального – інтелігента Степана Радченка, складність і неоднозначність його характеру. Іронічний пафос оповіді. Жіночі образи. Перегук твору з традицією французького роману.</p> <p>ТЛ: екзистенціалізм, маргінальність, психологізм, іронія</p> <p>Юрій Яновський «Майстер корабля». Творча біографія письменника, загальна характеристика творчості. Ю. Яновський і кіно. Романтичність світовідчуття. Романтизована стихія національно-визвольного руху (роман «Чотири шаблі»). Роман у новелах «Вершники» – зразок соцреалізму. Новаторство художньої форми («Майстер корабля»): модерний сюжет, що інтригує, умовність фабули, зміщення часопростору. Проблеми творення нової української культури, духовності української людини, її самоусвідомлення в новій дійсності, символічність образів. Неоромантичні герої То-Ма-Кі, Режисер, Сев, Тайях та їх прототипи, модерністські образи Міста, Моря. Морально-етичні колізії твору. Національне кризь призму загальнолюдського.</p> <p>ТЛ: художній час і простір, умовність зображення.</p> <p>Остап Вишня «Моя автобіографія». Життєвий і творчий шлях Остапа Вишні. Продовження ним сатирично-викривальних традицій української літератури (народні усмішки, С. Руданський, Л. Глібов, І. Нечуй-Левицький, І. Карпенко-Карий, В. Самійленко). Велика популярність і значення усмішок Остапа Вишні в 1920-і роки. Арешт і заслання. Табірний щоденник «Чиб'ю. 1934». Тематична й жанрова різноманітність творчості. Утвердження засобами гумору народної моралі. «Моя автобіографія» як оригінальний жанр, гумористична розповідь про своє життя та літературну творчість.</p> <p>«Сом». Цикл «Мисливські усмішки» («Як варити і їсти суп із дикої качки», «Сом» та ін.). Зображення в них комічних життєвих ситуацій, мальовничих картин природи. Глибокий ліризм</p>	
--	--	---	--

		<p>розповіді, тонка іронія. Особливості стилю письменника (оптимізм, ліричність, м'який гумор).</p> <p>Микола Куліш «Мина Мазайло». Життєвий і творчий шлях драматурга-новатора, його творча співпраця з режисером модерного українського театру Лесем Курбасом. Утвердження загальнолюдських цінностей і сатиричне викриття потворних явищ тогочасної дійсності в п'єсах М. Куліша. Огляд його драматичних творів («97», «Народний Малахій», «Маклена Граса» та ін.). Сатирична комедія «Мина Мазайло». Особливості сюжету. Розвінчання національного нігілізму, духовної обмеженості на матеріалі українізації (Мина, Мокій, дядько Тарас, тьотя Мотя). Сатиричне викриття бездуховності обивателів, що зрікаються своєї мови, культури, родового коріння. Драматургічна майстерність автора в створенні комічних характерів і ситуацій, у побудові діалогів і ремарок, у мовній характеристиці героїв. Сценічне втілення. Актуальність п'єси в наш час. Особливості стилю М. Куліша, поєднання в ньому рис реалізму та романтизму, сатиричних і трагедійних начал, оригінальне втілення загальнолюдських проблем на національному ґрунті, створення колоритних національних характерів</p> <p>Олександр Довженко «Зачарована Десна». Історія написання «Зачарованої Десни», її автобіографічна основа, сповідальність оповіді. Два ліричні герої: малий Сашко і зріла людина. Морально-етичні проблеми, порушені в кіноповісті.</p> <p>ТЛ: кіноповість, публіцистичність</p> <p>Богдан-Ігор Антонич «Різдво». Вірш «Різдво», майстерне поєднання в ньому язичницьких і християнських уявлень наших предків.</p> <p>Василь Симоненко. Творча біографія митця – «вितязя молодії української поезії (О. Гончар). Патріотичні мотиви як лейтмотив творчості В. Симоненка. «Лебеді материнства» як поетичний шедевр на патріотичну тему.</p>	
--	--	---	--

	<p>Неповторний персоніфікований образ України у вірші «Задивляюсь у твої зіниці...», патріотичний пафос поезії.</p> <p>«Ти знаєш, що ти - людина?» Громадянські, патріотичні мотиви його лірики. Загальнолюдські цінності та ідеї.</p> <p>Василь Голобородько «Наша мова». Коротка біографія. Самобутня постать поета в українській літературі. Наскрізний патріотизм, філософічність, фольклорна основа його поезій, народознавчі аспекти. Оригінальність і простота висловлення глибоких почуттів, важливих думок.</p> <p>ТЛ: вільний вірш, верлібр.</p> <p>Олесь Гончар «Модри Камень».</p> <p>Коротко про письменника. Загальна характеристика доробку О. Гончара. Творчий злет у 1960-ті роки. Його громадянська й життєва позиції, роль у духовному відродженні нації. Рання новелістика (1940-ві роки), її неоромантизм. Мрія і дійсність у новелі «Модри Камень». Романтична ідея кохання, що перемагає смерть. Образи українського бійця і юної словачки Терези. Особливість оповіді, роль кольорової гами в новелі.</p> <p>ТЛ: новела (поглиблено).</p> <p>Григор Тютюнник «Три зозулі з поклоном».</p> <p>Вічна тема «любовного трикутника» в новітній інтерпретації (новела «Три зозулі з поклоном»). Образ любові як утілення християнської цінності, яка вивисує людину над буденністю, очищає її душу. Звеличення благородних людських почуттів, чесності й порядності в житті. Зміщення часових площин як художній засіб. Роль художньої деталі в розкритті характеру, ідеї.</p> <p>ТЛ: поглиблення поняття про новелу, художню деталь.</p> <p>Василь Стус «Господи, гніву пречистого...».</p> <p>Життєвий і творчий шлях поета, який став символом незламного духу, людської гідності. Основні збірки: «Зимові дерева», «Палімпсести», «Веселий цвинтар», «Свіча в свічаді». Посмертна збірка «До рога болю».</p>	
--	---	--

		<p>Утвердження активної життєвої позиції, мужності й сили духу ліричного героя, його духовний стоїцизм («Господи, гніву пречистого...»). Екзистенційні мотиви у творах. ТЛ: екзистенційні ідеї в художньому творі, метафора.</p> <p>Іван Драч «Балада про соняшник». Поетичний роздум про суть мистецтва, процес творчості («Балада про соняшник»). Оригінальність образів. Майстерність верлібру. Використання символів (сонця, соняшника).</p> <p>Ліна Костенко «Страшні слова, коли вони мовчать...». Ліна Костенко про призначення поета й поезії, про відповідальність митця перед народом («Доля», «Страшні слова, коли вони мовчать...»).</p> <p>«Маруся Чурай» – найпомітніше явище в українській літературі ХХ ст. Особливості жанру (історичний роман у віршах). Фольклорна та історична основа твору. Його композиція, патріотичний зміст. Духовне життя нації крізь призму нещасливого кохання. Любов і зрада, пісня й історія, митець і суспільство, індивідуальна свобода людини – основні сюжетні лінії твору. Філософські роздуми над історичним минулим народу, художнє осмислення ролі митця й пісні в його житті, вічна проблема вірності й зради. Глибоке розкриття внутрішнього світу героїні. Інші образи у творі. Афористичність мови. Особливості поетичного стилю Л. Костенко: філософічність, історизм мислення, інтелектуалізм, публіцистичність, громадянський і патріотичний пафос.</p> <p>ТЛ: катрен, пастораль, поглиблення поняття про літературні жанри, роман у віршах, образ-архетип.</p>	
5.	Твори українських письменників в-емігрантів	<p>Іван Багряний «Тигролови». «Тигролови» як зразок пригодницького роману (узагальнююче повторення).</p> <p>Євген Маланюк «Уривок з поеми». Коротко про митця. Художнє осмислення героїчної і трагічної історії України, оптимістичний висновок про її майбутнє в поезії «Уривок з</p>	4

		поєми». Її актуальність, символічність назви.	
6.	Сучасний літературний процес (кінець ХХ-початок ХХІ ст.	Загальний огляд, основні тенденції. Постмодернізм як літературне явище. Історико-культурна ситуація наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. (на шляху до нового відродження). З'ява нового літературного покоління. Найвагоміші здобутки сучасної літератури. Стильове розмаїття, експериментаторство, пошуки нових форм і тем. Література елітарна, вишукана, високохудожня. Література масова, популярна (її інтенсивний розвиток). Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва 1990-х років, його риси. Поєзія: <i>І.Римарук</i> («Обнови»), <i>Ю.Андрухович</i> («Астролог», «Пісня мандрівного спудея»), <i>О.Забужко</i> («Рядок з автобіографії», «Читаючи історію»), <i>О.Ірванець</i> («До французького шансоньє»), <i>С.Жадан</i> («Музика, очерет...», «Смерть моряка» та ін. Проза, есеїстика: <i>Г.Пагутяк</i> («Потрапити в сад», «Косар»), <i>Ю. Андрухович</i> («ShevchenkoisOK»), <i>В. Діброва</i> («Андріївський узвіз»), <i>Я. Мельник</i> («Далекий простір») та ін. ТЛ: постмодернізм; література елітарна й масова.	16
Усього			90

Список літератури та інформаційні ресурси

Основна література

1. Бернадська Н. Український роман: теоретичні проблеми і жанрова еволюція : монографія. К.: Академвидав, 2004. 368 с.
2. Білоус П.В. Історія української літератури XI – XVIII ст. : навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2009. 424 с.
3. Возняк Михайло. Історія української літератури: У 2 кн. Львів, 1920-1922. Кн.1. URL : https://chtyvo.org.ua/authors/Mykhailo_Vozniak/Istoriia_ukrainskoi_literatury_Tom_1/ Т. 2, ч. 1. URL : https://chtyvo.org.ua/authors/Mykhailo_Vozniak/Istoriia_ukrainskoi_literatury_Tom_2/ Т.2, ч. 2. URL : https://chtyvo.org.ua/authors/Mykhailo_Vozniak/Istoriia_ukrainskoi_literatury_Tom_3
4. Гроно нездоланих співців. Літературні портрети укр. письменників ХХ ст. / Упор. В. Кузьменко. Київ: Укр. письм., 1997. С. 266–283.
5. Зборовська Н. Код української літератури. Проект психоісторії новітньої

української літератури. Київ : Академвидав, 2006. 500 с.

6. Ігор Ісиченко, архієпископ. Історія української літератури: Епоха Бароко (XVII-XVIII ст.). Львів; Київ; Харків : Святогорець, 2011. 568 с. URL : https://chtyvo.org.ua/authors/Isichenko/Istoriia_Ukrainskoi_literatury_epokha_baroko_XVII_XVIII_st/

7. Історія української літератури: у 12 т. / НАН України. Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка; гол. Ред В. Дончик. К. : Наукова думка, 2014- 2025. Т. 1-12.

8. Історія української літератури. Кінець XIX – початок XX ст. : У 2 кн.: підручник / За ред. проф. О. Д. Гнідан. Київ : Либідь, 2005. Кн. 1-2.

9. Історія української літератури XX ст.: У 2-х кн. / За ред. В. Дончика. Київ: Либідь, 1998. Кн. 1-2.

10. Історія української літератури. Київ: ВЦ «Академія», 2008. 568 с.

11. Історія української літератури XX – поч. XXI ст.: у 3-х томах / за ред. В. І. Кузьменка. Київ: Академвидав, 2013–2016.

12. Ковалів Ю. І. Історія української літератури: кінець XIX – поч. XXI ст.: підручник у 10 т. Київ: Академія, 2013–2020.

13. Лавріненко Ю. Розстріляне відродження: Антологія 1917–1933. Київ, 2003.

14. Кузьменко В. І., Гарачковська О. О., Кузьменко М. В. Історія української літератури: XX – поч. XXI ст. : навч. посіб : у 3 т. Київ: Академвидав, Т.1-3.

15. Моклиця М. Модернізм у творчості письменників XX століття. Кн. 1. Луцьк: Вежа, 1999. 153 с.

16. Мороз Л. Григій Тютюнник: нарис життя і творчості. Київ: Дніпро. 1991. 321 с.

17. Сучасна українська белетристика: координати «Коронації слова»: монографія / за заг. ред С. В. Підпригори. Миколаїв: Іліон, 2014. 306 с.

18. Гарнашинська Л. Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління. Київ: Смолоскип, 2010. 632 с.

19. Ткаченко А. Василь Симоненко. Київ: Дніпро, 1990. 322 с. 33.

20. Філатова О. С. Автор і текст у системі соцреалізму. Миколаїв: Іліон, 2017. 244 с.

21. Українське слово. Хрестоматія української літератури XX ст.: У 4-х кн./ Упор. В. Яременко. Київ, 1994-1996.

22. Ушкалов Л. В. Реалізм – це есхатологія: Панас Мирний. Харків, 2012. 184 с.

23. Чижевський Дмитро. Історія української літератури (від початків до доби реалізму). Нью-Йорк, 1956. 511 с. URL: <http://litopys.org.ua/chyzh/chy.htm>

24. Шевельов Ю. В. Я – мене – мені... (і довкруги): спогади. Харків: Видавець Олександр Савчук, 2017. 728 с.

25. Шерех Ю. Пороги і запоріжжя. Література. Мистецтво. Ідеології: у 3 т. Харків: Фоліо, 1998.

26. Шкандрій М.В. обіймах імперії: російська і українська література новітньої доби. Київ: Смолоскип, 2004. 317 с.

Інформаційні ресурси

24. *Бібліотека української літератури*. URL :<http://www.ukrlib.com.ua/>

25. *Електронна бібліотека української літератури*. URL :
<http://www.utoronto.ca/elul/>

26. *Ізборник*. Історія України IX–XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. URL: <http://litopys.org.ua/>

27. *Поетика*: Бібліотека української поезії. URL: <http://poetry.uazone.net/>

28. *Українська шара*. ЛІТЕРА–Електронна бібліотека. URL:<http://litera-ua.livejournal.com/>

29. *Український центр*: освітньо-інформаційний ресурс. URL:
<http://www.ukrcenter.com/library/default.asp>

30. *Чтиво*. Електронна бібліотека. URL: <http://chtyvo.org.ua/>

31. *EXLIBRIS*: українська електронна бібліотека, публіцистика, художня література. URL: <http://exlibris.org.ua/>

4.3. БІОЛОГІЯ

Пояснювальна записка

Програма з біології до підготовчого курсу експериментального проекту «Відкритий шлях до вищої освіти» повністю відповідає Програмі зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з біології, здобутих на основі повної загальної середньої освіти для складання ЗНО/НМТ.

Завданням підготовчого курсу експериментального проекту «Відкритий шлях до вищої освіти» є подолання освітніх втрат, що виникли внаслідок тимчасової окупації територій України чи широкомасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України та збереження людського капіталу шляхом підвищення рівня підготовки громадян України до вступних випробувань та конкурсного відбору на навчання для здобуття вищої освіти.

Зміст програми з біології до підготовчого курсу поділено на тематичні блоки відповідно до ключових елементів змісту навчальних програм з біології для учнів закладів загальної середньої освіти. Програма складається з 5 розділів: «Вступ. Хімічний склад, структура і функціонування клітин. Реалізація спадкової інформації», «Закономірності спадковості і мінливості», «Біорізноманіття», «Організм людини як біологічна система», «Основи екології і еволюційного вчення». Розділи поділено на теми, в яких визначено зміст та обсяг вимог до результатів навчання і предметних умінь учасників зовнішнього незалежного оцінювання з біології, конкретизовані елементи змісту певних понять, наведено перелік біологічних об'єктів, які учасники вступних випробувань візуально розпізнають та характеризують.

Опис навчальної дисципліни

Курс розрахований на 90 годин та має на меті систематизувати знання слухачів підготовчого відділення «Відкритий шлях до вищої освіти» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна з біології для успішного складання НМТ.

Зміст

№ п/п	Тема заняття	Кількість годин
	Розділ 1. Вступ. Хімічний склад, структура і функціонування клітин. Реалізація спадкової інформації.	24
1.	Фундаментальні властивості живого. Рівні організації життя біологічних систем та їх характерні риси. Методи досліджень в біології. Значення біологічних досліджень у житті людини.	2
2.	Класифікація хімічних елементів за їхнім вмістом в організмах. Наслідки недостатнього або надлишкового надходження в організм людини хімічних елементів (I, F, Fe, Ca, K) та способи усунення їх нестачі. Органічні та неорганічні сполуки і їхня роль в організмі. Вода, її основні властивості та роль в організмі. Вода як розчинник, гідрофобні і гідрофільні сполуки.	2
3.	Біополімери: поняття про їхню будову та конформацію. Вуглеводи: моносахариди (рибоза, дезоксирибоза, глюкоза, фруктоза), олігосахариди (сахароза, лактоза), полісахариди (крохмаль, целюлоза, хітин, глікоген). Основні властивості та функції вуглеводів в організмах. Ліпіди (жири, воски, стероїди, фосфоліпіди). Основні властивості та функції ліпідів в організмах. Білки. Амінокислоти як мономери білків. Рівні структурної організації білків. Денатурація і ренатурація білків. Основні біологічні функції білків. Ферменти, їх властивості та принципи функціонування. Нуклеїнові кислоти. Будова нуклеотидів. Будова та функції ДНК. Принцип комплементарності. Нуклеотидна послідовність і поняття про ген. Властивості ДНК. РНК та її типи (мРНК, рРНК, тРНК). АТФ. Роль АТФ в енергозабезпеченні.	6
4.	Клітина як елементарна одиниця живого. Методи дослідження клітин. Основні властивості і принципи будови еукаріотичної клітини. Клітинні мембрани, їх хімічний склад, структура, властивості та основні функції. Транспортування речовин через клітинні мембрани.	2

	Цитоплазма, її компоненти: цитоскелет, органели та включення.	
5.	Двомембранні органели: мітохондрії, пластиди (хлоро-, лейко- і хромопласт). Мітохондрії: будова, функціональна роль. Хлоропласти: будова, функціональна роль хлоропластів. Автономія мітохондрій і хлоропластів у клітині. Рибосоми: будова, функціональна роль. Центріолі. Органели руху (джгутики, війки). Ядро: будова, функціональна роль. Хромосоми: хімічний склад, будова, функціональна роль. Гаплоїдний і диплоїдний набори хромосом. Гомологічні хромосоми. Основні стани хромосом: інтерфазний некомпактний і надкомпактизація у процесі клітинного поділу. Подвоєння хромосом унаслідок реплікації ДНК. Морфологія надкомпактних /мітотичних/ хромосом. Поняття про каріотип. Ядерце, його функціональна роль.	4
6.	Обмін речовин (метаболізм), його загальна характеристика. Єдність процесів синтезу і розщеплення речовин в організмі. Автотрофний і гетеротрофний типи живлення. Міксотрофні організми. Розщеплення речовин в організмі (безкисневе, кисневе). Поняття про гліколіз, бродіння. Поняття про клітинне дихання. Мітохондрія як енергетична станція клітини. Фотосинтез. Основні процеси, що відбуваються у світлозалежних і світлоне залежних реакціях /світловій та темновій фазах/ фотосинтезу. Роль хлорофілу у світлозалежних реакціях /світлова фаза/ фотосинтезу. Значення фотосинтезу для існування біосфери. Поняття про хемосинтез.	4
7.	Гени, їх будова і функціональна роль. Мозаїчна будова гена еукаріотів (екзони та інтрони). Поняття про геном. Транскрипція: матричний синтез молекул РНК. Поняття про регуляцію транскрипції. Біосинтез білків (трансляція). Генетичний код і його основні властивості. Роль мРНК, тРНК і рибосом у біосинтезі білка. Реплікація ДНК: напівконсервативний принцип. Поняття про репарацію ДНК. Реплікація ДНК і клітинний цикл. Інтерфаза і клітинний поділ. Кількість молекул ДНК і хромосом на різних стадіях клітинного циклу. Мітоз, основні процеси, що відбуваються під час мітозу. Мейоз і його особливості у порівнянні з мітозом. Функціональна роль мейозу. Поняття про рекомбінацію ДНК під час мейозу. Кросинговер. Утворення гамет і їхнє об'єднання в зиготу під час запліднення. Статеве розмноження. Основні форми нестатевого розмноження організмів (поділ шляхом мітозу, брунькування,	4

	розмноження спорами, вегетативне розмноження). Індивідуальний розвиток організму (онтогенез). Ембріональний розвиток. Основні етапи ембріонального розвитку у хордових (дроблення зиготи, утворення бластули і гастрюли). Явище ембріональної індукції. Поняття про диференціацію клітин під час ембріонального розвитку. Стовбурові клітини. Післязародковий розвиток у тварин та його основні типи (непрямий та прямий)	
	Розділ 2. Закономірності спадковості і мінливості	8
8.	Генетика - наука про закономірності спадковості і мінливості організмів Класичні методи генетичних досліджень. Основні поняття генетики. Основні закономірності функціонування генів у прокариотів та еукариотів.	2
9.	Метод перевірки генотипу гібридних особин (аналізуюче схрещування). Множинна дія генів. Ознака як результат прояву багатьох генів. Взаємодія генів. Зчеплене успадкування. Хромосомна теорія спадковості. Генетичні основи визначення статі у різних груп організмів. Хромосомне визначення статі. Успадкування, зчеплене зі статтю. Хромосомний аналіз як метод виявлення порушень у структурі каріотипу. Спадкові захворювання і вади людини, захворювання людини зі спадковою схильністю, їхні причини. Сучасні молекулярно-генетичні методи досліджень спадковості людини.	2
10.	Закономірності мінливості організмів Модифікаційна (неспадкова) мінливість, її причини. Норма реакції. Варіаційний ряд та варіаційна крива. Спадкова мінливість та її види: комбінативна і мутаційна. Джерела комбінативної мінливості. Мутації та їхні властивості. Типи мутацій (геномні, хромосомні, точкові; соматичні та генеративні). Мутагенні фактори (фізичні, хімічні та біологічні).	2
11.	Селекція організмів. Біотехнологія. Поняття про сорт рослин, породи тварин, штам мікроорганізмів. Штучний добір (індивідуальний та масовий). Споріднене і неспоріднене схрещування, міжвидова (віддалена) гібридизація, їх генетичні та біологічні наслідки. Гетерозис та його генетичні основи. Поняття про основні методи і завдання селекції. Методи молекулярної генетики як основа сучасних біотехнологій: полімеразна ланцюгова реакція, генна інженерія, клонування ДНК, клітинна інженерія. Клонування організмів. Генетично модифіковані організми (ГМО): принципи створення і напрямки використання.	2

	Розділ 3. Біорізноманіття	18
12.	Біорізноманіття нашої планети як наслідок еволюції. Сучасна система органічного світу (домени: Археї, Бактерії, Еукаріоти). Основні таксономічні одиниці, які застосовують у систематиці організмів. Вид як основна систематична одиниця. Біологічна концепція виду. Сучасні критерії виду. Поняття про філогенетичну систематику. Способи графічного відображення спорідненості систематичних груп організмів. Віруси. Віроїди. Пріони. Прокаріотичні організми	2
13.	Водорості. Особливості будови та процесів життєдіяльності одноклітинних та багатоклітинних водоростей. Представники водоростей: Зелені водорості (хламідомонада, хлорела, улотрикс, спірогіра, ульва), Діатомові водорості (пінулярія, навікула), Бурі водорості (ламінарія, фукус, саргасум), Червоні водорості (порфіра, філофора, кораліна).	2
14.	Рослини. Вегетативні органи та життєві функції рослин. Клітини рослин. Основні групи тканин рослин: постійні - покривні (шкірочка, корок), провідні (судини, ситовидні трубки), основні (фотосинтезуюча, запасуюча, в тому числі ендосперм, механічна); твірні - верхівкова і бічна. Загальна характеристика рослин. Значення рослин. Корінь. Види коренів (головний, додаткові, бічні). Коренева система та її типи (стрижнева, мичкувата). Зони кореня та їх функції. Внутрішня будова кореня в зоні кореневих волосків. Видозміни кореня (коренеплоди, бульбокорені, дихальні, опорні, чіпкі, повітряні, корені - присоски). Пагін, його основні частини (вузол, міжвузля, листкова пазуха). Типи пагонів: прямостоячі, висхідні, виткі, чіпкі, повзучі, сланкі. Брунька - зачатковий пагін. Будова бруньки (луски, конус наростання, зачаткові листки). Видозміни пагона: підземні (кореневище, підземна стеблова бульба, цибулина, бульбоцибулина) та надземні (вуса, вусики, надземна стеблова бульба, колючки). Стебло. Внутрішня будова дерев'янистого стебла (серцевина, деревина, камбій, луб, корок, серцевинні промені, річні кільця). Листок: зовнішня будова, внутрішня будова (основна тканина- стовпчаста і губчаста, продихи, жилки (деревина, луб), кутикула, шкірочка), функції. Генеративні органи покритонасінних рослин. Різноманітність рослин. Розмноження рослин.	2
15.	Гриби. Загальна характеристика грибів. Особливості будови та процесів життєдіяльності на прикладі шапинкових, цвілевих грибів та дріжджів. Гриби сапротрофи, паразити,	2

	<p>симбіотрофи. Значення грибів у природі та житті людини. Різноманітність грибів: шапинкові гриби (маслюк, білий гриб, підосичник, опеньки, печериці, мухомор, біла поганка), цвілеві гриби (мукор, пеніцил, аспергіл), гриби-паразити рослин (трутовики, борошністо-росяні, сажки, ріжки). Використання грибів у харчовій промисловості та фармакології. Лишайники. Лишайники - асоціації справжніх грибів з фотосинтезуючими організмами (водоростями та ціанобактеріями). Будова та особливості життєдіяльності (живлення, розмноження) лишайників. Накипні (леканора), листуваті (пармелія), куцисті (кладонія) лишайники. Значення лишайників у природі та житті людини.</p>	
16.	<p>Одноклітинні гетеротрофні еукаріотичні організми. Губки. Справжні багатоклітинні тварини. Загальні ознаки будови і процесів Життєдіяльності. Тканини тварин. Типи симетрії тіла (двобічна, радіальна). Типи порожнини тіла (первинна, вторинна, змішана). Покриви тіла. Системи органів: опорно-рухова (зовнішній та внутрішній скелет, гідроскелет, мускулатура), травна система (замкнений та наскрізний кишечник, травні залози), кровоносна система (замкнена, незамкнена), нервова система (дифузна, гангліонарна, трубчаста), різноманітність органів дихання (зябра, трахеї, легеневі мішки, легені) і виділення (нирки, мальпігієві судини, метанефридії, протонефридії). Органи чуття. Подразливість та рух. Форми розмноження тварин. Статеві клітини, запліднення. Розвиток тварин.</p>	2
17.	<p>Поведінка тварин. Вроджена і набута поведінка. Форми поведінки тварин: дослідницька, харчова, захисна, гігієнічна, репродуктивна (пошук партнерів, батьківська поведінка та турбота про потомство), територіальна, соціальна. Способи орієнтування тварин. Хомінг. Міграції тварин. Комунікації тварин.</p> <p>Елементарна розумова діяльність. Різноманітність, поширення, значення тварин Жалкі, або Кишковопорожнинні, їх різноманітність: медуза аврелія, медуза коренерот, гідра, актинія, мадрепорові корали. Плоскі черви. Різноманітність паразитичних плоских червів: Сисуни (печінковий та котячий сисуни), Стьошкові черви (бичачий та свинячий ціп'яки, ехінокок, стьожак широкий). Нематоди, або Круглі черви. Різноманітність паразитичних нематод (аскарида людська, гострик, трихіне́ла). Кільчасті черви /Кільчаки/, їх різноманітність: Багато щетинко в і черви (нереїс), Малощетинкові черви (дощовий черв'як, трубочник), П'явки (медична п'явка). Членистоногі.</p>	4

	<p>Ракоподібні. Різноманітність ракоподібних (річкові раки, краби, креветки, дафнії, циклопи, мокриці), роль у природі та житті людини. Павукоподібні, їх різноманітність (павуки: павук-хрестовик, каракурт, тарантул; кліщі: коростяний свербун, собачий кліщ). Комахи, їх різноманітність: Таргани (тарган рудий), Прямокрилі (коник зелений, сарана мандрівна), Твердокрилі/Жуки/ (травневий хрущ, сонечко, жук-олень, колорадський жук), Перетинчастокрилі (бджола медоносна, мурашки), Лускокрилі/Метелики/ (білан капустяний, шовковичний шовкопряд, махаон), Двокрилі (муха кімнатна, малярійний комар). Паразитичні та кровосисні комахи (блохи, воші, постільні клопи, комарі, гедзі, оводи) як переносники збудників захворювань людини. Молюски/М'якуни/. Різноманітність молюсків: Черевоні (виноградний слимак, ставковик великий, слизуни), Двостулкові (беззубки, перлівниці, мідії), Головоні (кальмари, каракатиці, восьминоги).</p>	
18.	<p>Хордові, загальні особливості будови та процесів життєдіяльності. Різноманітність хордових. Риби. Різноманітність риб: Хрящові риби (акули і скати), Кісткові риби - Осетроподібні (осетер), Оселедцеподібні (оселедець), Лососеподібні (горбуша), Окунеподібні (судак, окунь), Короподібні (плітка, лящ, карась, короп). Амфібії, або Земноводні. Різноманітність земноводних: Безхвості (жаба ставкова, ропуха звичайна), Безногі (кільчаста черв'яга), Хвостаті (саламандра плямиста, тритон звичайний). Рептилії, або Плазуни. Різноманітність плазунів: Лускаті (ящірка прудка, гадюка звичайна, вуж звичайний), Черепахи (болотяна черепаха, морська черепаха), Крокодили (нільський крокодил, алігатор). Птахи. Різноманітність птахів: Безкілеві (страуси, ківі), Кілегруді – Пінгвіноподібні (імператорський пінгвін), Дятлоподібні, (великий строкатий дятел), Куроподібні (перепел, рябчик, фазан, банківські кури), Гусеподібні (лебідь-шипун, качка-крижень, гуска сіра), Соколоподібні (яструб великий, беркут), Совоподібні (сова вухата), Лелекоподібні (лелека білий, чапля сіра), Журавлеподібні (журавель сірий), Горобцеподібні (грак, ворона сіра, сорока, ластівка міська, синиця велика). Ссавці. Різноманітність ссавців: Першозвірі - яйцекладні ссавці (качкодзьоб, ехидна); Сумчасті (кенгуру, коала); Плацентарні ссавці: Комахоїдні (звичайний їжак, кріт), Рукокрилі (вечірниця руда, нетопир), Гризуни (бабак, білка, бобер, миша хатня, хом'як, пацюк, нутрія), Хижі (вовк, собака, лисиця, тигр, лев,</p>	4

	рись, кіт свійський, білий ведмідь, бурий ведмідь, куниця лісова, соболь), Китоподібні (синій кит, кашалот, косатка, дельфін-білобочка), Парнокопитні (нежуйні: кабан, бегемот; жуйні: зубр, козуля, лось, кози, вівці), Непарнокопитні (свійський кінь, кінь Пржевальського, зебра, кулан, носоріг), Примати (лемури, мартишки, макаки, павіани, орангутан, шимпанзе, горила).	
	Розділ 4. Організм людини як біологічна система	26
19.	Тканини організму людини, їх будова і функції. Органи, системи органів. Регуляторні системи організму людини. Нервова регуляція. Нервова система людини Нейрон - структурно-функціональна одиниця нервової системи. Рефлекторний принцип діяльності нервової системи. Рефлекторна дуга, її складові та функціонування. Центральна та периферична нервові системи. Будова та функції спинного і головного мозку. Вегетативна нервова система (симпатичний та парасимпатичний відділи). Вплив вегетативної нервової системи на діяльність організму. Гуморальна регуляція. Ендокринна система людини Функції і будова ендокринної системи. Ендокринні залози (залози внутрішньої та змішаної секреції). Гормони та нейрогормони, їх вплив на процеси життєдіяльності. Функції залоз внутрішньої та змішаної секреції, наслідки їх порушення. Відмінності між нервовою і гуморальною регуляцією фізіологічних функцій організму.	4
20.	Внутрішнє середовище організму людини. Кров. Лімфа. Внутрішнє середовище організму людини. Функції крові. Склад крові: плазма, форменні елементи (еритроцити, лейкоцити, тромбоцити). Групи крові системи АВО. Поняття про резус-фактор. Переливання крові. Зсідання крові. Склад і функції лімфи. Кровоносна та лімфатична системи людини Будова кровоносною та лімфатичною систем. Кровообіг, його регуляція. Будова серця. Властивості серцевого м'яза. Серцевий цикл, його фази. Робота серця, її регуляція. Кровоносні судини, їх будова і функції. Велике та мале кола кровообігу. Артеріальний тиск. Лімфатична система, її будова та функції. Лімфообіг. Імунітет. Імунна система людини Імунітет, його види. Імунна система, її склад та особливості функціонування. Механізми взаємодії системи антиген-антитіло. Алергічні реакції. Поняття про імунокорекцію й імунотерапію. Профілактика інфекційних захворювань людини.	4
21.	Дихання. Дихальна система людини Будова і функції органів дихання. Процеси газообміну у легенях та тканинах. Дихальні	4

	рухи. Процеси вдиху та видиху. Нейрогуморальна регуляція дихання. Поняття про життєву ємність легень. Склад вдихуваного, видихуваного та альвеолярного повітря. Голосовий апарат та його функціонування. Травлення. Травна система людини Будова та функції органів травлення. Травні залози (слинні, печінка, підшлункова). Травні соки. Будова і функції зубів. Травлення у ротовій порожнині, шлунку, кишечнику. Пристінкове травлення. Всмоктування. Регуляція процесів травлення.	
22.	Обмін речовин і перетворення енергії в організмі людини. Харчування і обмін речовин. Поняття про балансване/раціональне/ харчування. Білковий, ліпідний, вуглеводний, водно-мінеральний обмін. Поняття якості питної води. Роль ферментів, АТФ у забезпеченні процесів метаболізму. Вітаміни, їх роль в обміні речовин. Порушення обміну речовин, пов'язані з нестачею чи надлишком надходження певних вітамінів. Негативний вплив на метаболізм токсичних речовин. Знешкодження токсичних сполук в організмі людини. Нейрогуморальна регуляція процесів метаболізму. Виділення. Сечовидільна система людини Будова і функції сечовидільної системи. Будова та функції нирок. Нефрон як структурно-функціональна одиниця нирок. Процеси утворення та виведення сечі, їх регуляція. Роль нирок у здійсненні водно-сольового обміну. Шкіра. Терморегуляція Будова та функції шкіри. Роль шкіри у виділенні продуктів метаболізму. Терморегуляція та роль шкіри у цьому процесі.	6
23.	Опорно-рухова система людини Значення, функції, будова опорно-рухової системи. Хімічний склад, будова, ріст кісток. Типи з'єднання кісток. Будова скелета. Особливості скелета людини, зумовлені прямоходінням. М'язові тканини. Будова та функції скелетних м'язів. Основні групи скелетних м'язів. Механізм скорочення м'язів. Робота, тонус, сила та втома м'язів. Регуляція рухової Активності.	2
24.	Сенсорні системи людини. Загальна характеристика сенсорних систем. Роль сенсорних систем у забезпеченні зв'язку організму із зовнішнім середовищем. Сенсорні системи зору, слуху, рівноваги, нюху, смаку, дотику, температури, болю. Рецептори, їх типи. Органи чуття як периферичні частини сенсорних систем. Будова та функції органів зору, слуху та рівноваги.	2
25.	Вища нервова діяльність людини. Нервові процеси, їх показники. Безумовні і умовні рефлексі, інстинкти. Утворення умовних рефлексів. Формування тимчасових	2

	нервових зв'язків, їх значення для формування умовних рефлексів. Гальмування умовних рефлексів. Фізіологічні основи мовлення. Перша і друга сигнальні системи. Навчання. Пам'ять. Вища нервова діяльність людини та її основні типи. Типи темпераменту. Сон як функціональний стан організму, його значення	
26.	Репродукція та розвиток людини. Будова статевої системи людини. Функції статевих залоз людини. Будова статевих клітини людини. Гаметогенез. Первинні та вторинні статеві ознаки. Періоди онтогенезу людини. Розвиток зародка і плода, функції плаценти. Розвиток дитини після народження.	2
	Розділ 5. Основи екології і еволюційного вчення	14
27.	Екологічні чинники. Популяція. Екологічні чинники та їхня класифікація. Поняття про оптимальний діапазон дії екологічного чинника. Закономірності впливу екологічних чинників на живі організми. Пристосування живих організмів до дії екологічних чинників. Екологічна валентність. Екологічна ніша як результат пристосування організмів до існування в екосистемі. Поняття про популяцію. Структура та характеристики популяцій. Параметри популяції. Популяційні хвилі. Поняття про мінімальну життєздатну популяцію. Екологічні стратегії популяцій. Екосистеми. Складові, властивості та характеристики екосистеми. Біоценоз та біотоп. Типи зв'язків між популяціями різних видів в екосистемах. Перетворення енергії в екосистемах. Поняття про продуцентів, консументів та редуцентів. Трофічна структура біоценозу. Екологічні піраміди. Просторова неоднорідність біоценозу. Структурне різноманіття біоценозу. Часова неоднорідність екосистем (фенологічні зміни, сукцесія).	4
28.	Біосфера як глобальна екосистема. Структура та межі біосфери. Біогеохімічні цикли /колообіг речовин/ як необхідна умова існування біосфери. Вчення В. І. Вернадського про біосферу та ноосферу та його значення для уникнення глобальної екологічної кризи. Основні уявлення про антропогенний/антропічний/ вплив на біосферу. Види забруднення, їх наслідки для екосистем талюдини. Поняття про якість довкілля. Сучасні глобальні екологічні проблеми світу, екологічні проблеми в Україні. Антропогенний/антропічний/ вплив на біологічне різноманіття (вимирання видів, види-вселенці). Збереження біорізноманіття як необхідна умова стабільності біосфери. Сучасні напрямки охорони природи та захисту навколишнього середовища в Україні та світі. Базові	4

	положення природокористування. Концепція сталого розвитку	
29.	Адаптація як загальна властивість біологічних систем. Загальні закономірності формування адаптацій. Поняття про преадаптацію та постадаптацію. Властивості адаптацій. Формування адаптацій на молекулярному та клітинному рівнях організації. Принцип єдності організмів та середовища їхнього мешкання. Стратегії адаптацій організмів. Поняття про екологічно пластичні та екологічно непластичні види. Поняття про адаптивну радіацію. Життєві форми тварин та рослин як адаптації до середовища мешкання. Поняття про спряжену еволюцію /кoeволюцію/ та коадаптацію. Основні середовища існування та адаптації до них організмів. Способи терморегуляції організмів. Симбіоз та його форми. Організм як середовище мешкання. Поширення паразитизму серед різних груп організмів. Адаптації паразитів до мешкання в організмі хазяїна. Відповідь організму хазяїна на оселення паразитів. Адаптивні біологічні ритми біологічних систем різного рівня організації. Типи адаптивних біологічних ритмів організмів. Фотоперіодизм та його адаптивне значення.	2
30.	Основи еволюційного вчення. Поняття про еволюцію. Еволюційна гіпотеза Ж.-Б. Ламарка. Основні положення еволюційної теорії Ч. Дарвіна. Поєднання теорії Дарвіна та генетики: синтетична теорія еволюції. Популяція організмів як одиниця еволюції. Поняття про мікроеволюцію. Фактори зміни генетичної структури популяції: мутації, ізоляція, міграції, дрейф генів, природний добір. Закономірності розподілу алелів в популяціях. Способи видоутворення. Поняття про дивергенцію, конвергенцію та паралелізм, аналогічні та гомологічні органи, рудименти та атавізми, біологічний прогрес та регрес. Погляди на виникнення життя на Землі (креаціонізм, панспермія, абіогенез). Сучасні погляди на первинні етапи еволюції життя: РНК-світ. Ключові етапи еволюції життя на Землі.	4

Список літератури та інформаційні ресурси

1. Тагліна О.В. Біологія: Повний курс підготовки до НМТ. Харків : Ранок, 2025. 400 с. (Серія «Національний мультипредметний тест»)
2. Тагліна О.В. Біологія: Тестовий зошит. Харків : Ранок, 2025. 128 с. (Серія «Національний мультипредметний тест»)
3. Біологія: підручник для 7 кл. закл. загал. серед. Освіти / О.В. Тагліна, А.М. Самойлов, О.М. Утєвська, Л.В. Довгаль /. Харків : Ранок, 2024. 256 с.

URL : <https://pidruchnyk.com.ua/2840-biologiia-taglina-7-klas-2024.html>

4. Біологія: підручник для 8 кл. закл. загал. серед. освіти / О.В. Тагліна, А.М. Самойлов, О.М. Утєвська, Л.В. Довгаль. Харків : Ранок, 2025. 256 с.

URL : <https://pidruchnyk.com.ua/2928-biologiia-taglina-8-klas-2025.html>

5. Біологія: підручник для 9 кл. закл. загал. серед. освіти / О.В. Тагліна, А.М. Самойлов, О.М. Утєвська, Л.В. Довгаль. Харків : Ранок, 2026. 256.

6. Біологія: підручник для 9 кл. закл. загал. серед. освіти / В.І. Соболю. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2021. 288 с. URL : <https://shkola.in.ua/2461-biolohiia-9-klas-sobol-2021.html>

7. Тести ЗНО онлайн з предмета «Біологія». URL : <https://zno.osvita.ua/biology/>

4.4. ФІЗИКА

Пояснювальна записка

Навчальний курс «Фізика» є складовою підготовки слухачів підготовчого відділення «Відкритий шлях до вищої освіти» та має фундаментальне значення для формування наукового світогляду, логічного мислення й розуміння базових законів природи. Оволодіння фізичними знаннями є необхідною умовою успішного складання національного мультипредметного тесту (НМТ) та подальшого навчання у закладах вищої освіти за природничими, інженерними й технічними спеціальностями.

Курс має на меті систематизувати знання слухачів підготовчого відділення «Відкритий шлях до вищої освіти» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна з фізики для успішного складання НМТ. Також метою курсу є систематизація, поглиблення та узагальнення знань із фізики, здобутих слухачами підготовчого відділення на рівні повної загальної середньої освіти, формування вмінь застосовувати фізичні закони й закономірності для розв'язування типових задач НМТ та підготовка слухачів до успішного продовження навчання в закладах вищої освіти.

Основні завдання курсу:

- повторення та узагальнення основних розділів шкільного курсу фізики;
- формування цілісної системи фізичних понять, законів і теорій;
- розвиток умінь аналізувати фізичні явища та процеси;
- набуття навичок розв'язування розрахункових і якісних задач;
- підготовка слухачів до виконання тестових завдань формату НМТ;
- розвиток логічного, критичного та наукового мислення.

Викладання курсу ґрунтується на принципах науковості (відповідності змісту сучасному рівню розвитку фізичної науки), систематичності та послідовності (логічної побудови навчального матеріалу від простого до складного), доступності (урахування рівня підготовки слухачів), практичної спрямованості (орієнтації на застосування знань у тестових та прикладних

завданнях), наступності (узгодженості зі змістом шкільного курсу фізики).

Пріоритетами викладання курсу є зосередження на ключових темах, що входять до програми НМТ з фізики, формування стійких умінь розв'язування задач різних рівнів складності, поєднання теоретичного матеріалу з прикладами його практичного застосування, використання тестових форм контролю знань.

Опис навчальної дисципліни

Курс розрахований на 90 годин і охоплює основні розділи фізики: механіку, молекулярну фізику й термодинаміку, електродинаміку, коливання і хвилі, оптику, елементи квантової фізики та фізики атома і ядра. Структура курсу відповідає логіці шкільного курсу фізики та вимогам програми НМТ.

Реалізація програми здійснюється шляхом проведення лекційних і практичних занять, розв'язуванням типових і тестових завдань формату НМТ, використанням навчальних підручників, посібників та інформаційних ресурсів, систематичного поточного контролю та узагальнення навчального матеріалу.

Зміст

№ п/п	Тема заняття	Кількість годин
1.	Основи кінематики. Механічний рух. Система відліку. Відносність руху. Матеріальна точка. Траєкторія. Шлях і переміщення. Швидкість. Додавання швидкостей. Нерівномірний рух. Середня і миттєва швидкості. Рівномірний і рівноприскорений рухи. Прискорення. Графіки залежності кінематичних величин від часу у рівномірному і рівноприскореному рухах. Рівномірний рух по колу. Період і частота. Лінійна і кутова швидкості. Доцентрове прискорення.	4
2.	Основи динаміки. Перш закон Ньютона. Інерціальні системи відліку. Принцип відносності Галілея. Взаємодія тіл. Маса. Сила. Додавання сил. Другий закон Ньютона. Третій закон Ньютона. Гравітаційні сили. Закон всесвітнього тяжіння. Сила тяжіння. Рух тіла під дією сили тяжіння. Вага тіла. Невагомність. Рух штучних супутників. Перша космічна швидкість. Сили пружності. Закон Гука. Сили тертя. Коефіцієнт тертя. Момент сили. Умови рівноваги тіла. Види рівноваги.	4
3.	Закони збереження в механіці. Імпульс тіла. Закон збереження імпульсу. Реактивний рух. Механічна робота. Кінетична та потенціальна енергія. Закон збереження енергії в механічних процесах. Потужність. Коефіцієнт корисної дії. Прості механізми.	5
4.	Елементи механіки рідин та газів. Тиск. Закон Паскаля для рідин та газів. Атмосферний тиск. Тиск нерухомої рідини на	5

	дно і стінки посудини. Архімедова сила. Умова плавання тіл.	
5.	Основи молекулярно-кінетичної теорії. Основні положення молекулярно-кінетичної теорії та їх дослідне обґрунтування. Маса і розмір молекул. Стала Авогадро. Середня квадратична швидкість теплового руху молекул. Ідеальний газ. Основне рівняння молекулярно-кінетичної теорії ідеального газу. Температура та її вимірювання. Шкала абсолютних температур. Рівняння стану ідеального газу. Ізопроееси в газах.	6
6.	Основи термодинаміки. Тепловий рух. Внутрішня енергія та способи її зміни. Кількість теплоти. Питома теплоємність речовини. Робота в термодинаміці. Закон збереження енергії в теплових процесах (перший закон термодинаміки). Застосування першого закону термодинаміки до ізопроеесів. Адіабатний процес. Необоротність: теплових процесів. Принцип дії теплових двигунів. Коефіцієнт корисної дії теплового двигуна і його максимальне значення. Екологічні наслідки дії теплових машин.	6
7.	Властивості газів, рідин і твердих тіл. Пароутворення (випаровування та кипіння). Конденсація. Питома теплота пароутворення. Насичена та ненасичена пара, їхні властивості. Відносна вологість повітря та її вимірювання. Плавлення і тверднення тіл. Питома теплота плавлення. Теплота згоряння палива. Рівняння теплового балансу для найпростіших теплових процесів. Поверхневий натяг рідин. Сила поверхневого натягу. Змочування. Капілярні явища. Кристалічні та аморфні тіла. Механічні властивості твердих тіл. Види деформацій. Модуль Юнга.	6
8.	Основи електростатики. Електричний заряд. Закон збереження електричного заряду. Закон Кулона. Електричне поле. Напруженість електричного поля. Принцип суперпозиції полів. Провідники та діелектрики в електростатичному полі. Робота електричного поля при переміщенні заряду. Потенціал і різниця потенціалів. Напруга. Зв'язок між напругою і напруженістю однорідного електричного поля. Електроємність. Конденсатори. Електроємність плоского конденсатора. З'єднання конденсаторів. Енергія електричного поля.	4
9.	Закони постійного струму. Електричний струм. Умови існування постійного електричного струму. Сила струму. Закон Ома для ділянки кола. Опір провідників. Послідовне та паралельне з'єднання провідників. Електрорушійна сила. Закон Ома для повного кола. Робота і потужність електричного струму. Закон Джоуля-Ленца.	4
10.	Електричний струм у різних середовищах. Електричний струм у металах. Електронна провідність металів. Залежність	5

	<p>опору металів від температури. Надпровідність. Електричний струм у розчинах і розплавах електролітів. Закони електролізу. Застосування електролізу. Електричний струм у газах. Несамостійний і самостійний розряди. Поняття про плазму. Електричний струм у вакуумі. Електричний струм у напівпровідниках. Власна та домішкова електропровідність напівпровідників. Залежність опору напівпровідників від температури. Електронно-дірковий перехід. Напівпровідниковий діод. Транзистор.</p>	
11.	<p>Магнітне поле, електромагнітна індукція. Взаємодія струмів. Магнітне поле. Магнітна індукція. Сила Ампера. Сила Лоренца. Магнітні властивості речовин. Магнітна проникність. Феромагнетики. Магнітний потік. Явище електромагнітної індукції. Закон електромагнітної індукції. Правило Ленца. Явище самоіндукції. Індуктивність. Енергія магнітного поля.</p>	5
12.	<p>Механічні коливання і хвилі. Коливальний рух. Вільні механічні коливання: Гармонічні коливання. Зміщення, амплітуда, період, частота і фаза гармонічних коливань. Коливання вантажу на пружині (пружинного маятника). Математичний маятник, період коливань математичного маятника. Перетворення енергії при гармонічних коливаннях. Вимушені механічні коливання. Явище резонансу. Поширення коливань у пружних середовищах. Поперечні та поздовжні хвилі. Довжина хвилі. Зв'язок між довжиною хвилі, швидкістю її поширення та періодом (частотою). Звукові хвилі. Швидкість звуку. Гучність й інтенсивність звуку. Висота тону і тембр звуку. Інфра- та ультразвук.</p>	6
13.	<p>Електромагнітні коливання і хвилі. Вільні електромагнітні коливання в коливальному контурі. Перетворення енергії в коливальному контурі. Власна частота і період електромагнітних коливань. Формула Томсона. Вимушені електричні коливання. Змінний електричний струм. Генератор змінного струму. Електричний резонанс. Трансформатор. Принцип передачі електроенергії на великі відстані. Електромагнітне поле. Електромагнітні хвилі та швидкість їх поширення. Шкала електромагнітних хвиль. Властивості електромагнітного випромінювання різних діапазонів.</p>	6
14.	<p>Оптика. Прямолінійність поширення світла в однорідному середовищі. Швидкість світла та її вимірювання. Закони відбивання світла. Побудова зображень, які дає плоске дзеркало. Закони заломлення світла. Абсолютний і відносний показники заломлення. Повне відбивання. Лінза. Оптична сила лінзи. Формула тонкої лінзи. Побудова зображень, які дає тонка лінза. Інтерференція світла та її практичне застосування.</p>	6

	Дифракція світла. Дифракційні ґратки та їх використання для визначення довжини світлової хвилі. Дисперсія світла. Неперервний і лінійчатий спектри. Спектральний аналіз. Поляризація світла.	
15.	Елементи теорії відносності. Принципи (постулати) теорії відносності Ейнштейна. Релятивістський закон додавання швидкостей. Взаємозв'язок маси та енергії.	6
16.	Світлові кванти. Гіпотеза Планка. Стала Планка. Кванти світла (фотони). Фотоефект та експериментально встановлені його закони. Рівняння Ейнштейна для фотоефекту. Застосування фотоефекту в техніці. Тиск світла.	6
17.	Атом та атомне ядро. Дослід Резерфорда. Ядерна модель атома. Квантові постулати Бора. Випромінювання та поглинання світла атомом. Утворення лінійчастого спектра. Лазер. Склад ядра атома. Ізотопи. Енергія зв'язку атомних ядер. Ядерні реакції. Поділ ядер урану. Ядерний реактор. Термоядерна реакція. Радіоактивність. Альфа-, бета-, гамма-випромінювання. Методи реєстрації іонізуючого випромінювання.	6
	Всього	90

Список літератури та інформаційні ресурси

1. Програма зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з фізики, здобутих на основі повної загальної середньої освіти. Затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 26.06. 2018 р. № 269.

2. Фізика: підручник для 7 кл. закл. загал. серед. освіти / В.Г. Бар'яхтар, Ф.Я. Божинова, С.О. Довгий, М.М. Кірюхін, О.О. Кірюхіна; за ред. С.О. Довгого. Харків: Ранок, 2024. 272 с.

3. Фізика: підручник для 8 кл. закл. загал. серед. освіти / В.Г. Бар'яхтар, Ф.Я. Божинова, С.О. Довгий, М.М. Кірюхін, О.О. Кірюхіна; за ред. С.О. Довгого. Харків: Ранок, 2024. 288 с.

4. Фізика: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл./ В.Г. Бар'яхтар, С.О. Довгий, Ф.Я. Божинова, О. О. Кірюхіна; за ред. В.Г. Бар'яхтара, С.О. Довгого. Харків: Ранок, 2017. 272 с.

5. Фізика: підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл./ В.Г. Бар'яхтар, С.О. Довгий, Ф.Я. Божинова, О. О. Кірюхіна; за ред. В. Г. Бар'яхтара, С.О. Довгого. Харків: Вид-во «Ранок», 2018. 272 с.

6. Фізика: підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В.Г. Бар'яхтар, С.О. Довгий, Ф.Я. Божинова, О. О. Кірюхіна; за ред. В. Г. Бар'яхтара, С.О. Довгого. Харків: Ранок, 2019. 272 с.

7. Ненашев І.Ю. НМТ 2026 Фізика. Повний комплекс тренувальних вправ. – Харків: Ранок, 2026 с.

8. Наталія Струж, Сергій Остапчук, Віктор Мацюк. Фізика. Національний

мультипредметний тест. Комплексне видання. Тернопіль: Підручники і посібники. 2025 с.

9.Фізика. Анімації / Симуляції. URL : <https://www.vascak.cz/physicsanimations.php?l=ua>

4.5. ХІМІЯ

Пояснювальна записка

Навчальний курс з навчальної дисципліни “Хімія” розроблена з метою організації роботи підготовчого відділення «Відкритий шлях до вищої освіти» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна та виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2025 р. № 1628 “Про реалізацію експериментального проекту підготовки слухачів підготовчого відділення “Відкритий шлях до вищої освіти” у закладах вищої освіти”

Навчальний курс з дисципліни “Хімія” базується на чинній програмі зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО/НМТ) з хімії, затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 26 червня 2018 року № 696, та охоплює чотири основні блоки: “Загальна хімія”, “Неорганічна хімія”, “Органічна хімія” та “Обчислення в хімії”. Кожний блок містить розділи і теми, в кожному розділі перелічено основні терміни, поняття, закони тощо, з якими мають ознайомитися слухачі підготовчих курсів для підготовки до НМТ.

Мета курсу: формування системи знань та навичок при підготовці слухачів до ефективного проходження НМТ з хімії.

Завдання: повторення та поглиблення знань з усіх розділів шкільної програми хімії, що включає такі основні розділи: загальна, неорганічна, органічна хімії; елементи аналітичної та фізичної хімії.

Формування практичних умінь розв’язувати якісні та розрахункові задачі, аналізувати запропоновані хімічні процеси та схеми хімічних перетворень.

Розвиток критичного мислення та вміння працювати з довідниковою літературою та тестовими завданнями.

Очікувані результати: успішне складання тестів НМТ з хімії, формування стійкого інтересу до хімії, розвиток пізнавальних здібностей.

Опис навчальної дисципліни

Курс розрахований на 90 аудиторних годин, що включає 30 годин лекційних та 60 годин практичних занять та має на меті систематизувати знання слухачів підготовчого відділення «Відкритий шлях до вищої освіти» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна з хімії для успішного складання НМТ.

Зміст

№ п/п	Тема заняття	Кількість годин
	Розділ 1. Загальна хімія	32
1.	Основні хімічні поняття та закони	5
2.	Хімічні реакції	6
3.	Будова атомів та простих іонів	5
4.	Періодичний закон і періодична система хімічних елементів	5
5.	Хімічний зв'язок	5
6.	Розчини	6
	Розділ 2. Неорганічна хімія	28
7.	Загальні відомості про неметалічні елементи та неметали	3
8.	Загальні відомості про металічні елементи та метали	3
9.	Загальні відомості про оксиди	3
10.	Загальні відомості про основи	3
11.	Загальні відомості про кислоти	3
12.	Загальні відомості про солі	4
13.	Амфотерні сполуки	3
14.	Генетичні зв'язки між класами неорганічних сполук	3
15.	Оксидно-відновні реакції	3
	Розділ 3. Органічна хімія	22
16.	Теоретичні основи органічної хімії	3
17.	Вуглеводні	3
18.	Оксигенвмісні органічні сполуки	5
19.	Нітрогеновмісні органічні сполуки	5
20.	Синтетичні високомолекулярні речовини і полімерні матеріали на їх основі	3
21.	Узагальнення знань про органічні сполуки	3
	Розділ 4. Обчислення в хімії	8
22.	Розв'язування комбінованих розрахункових хімічних задач	2
23.	Розв'язування комплексних завдань у форматі НМТ/ЗНО	4
24.	Фінальний тест	2
Усього		90

Список літератури та інформаційні ресурси

Основна література

1. Програма зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО/НМТ) з хімії, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 26 червня 2018 року № 696. URL : <https://osvita.ua/doc/files/news/9/945/Chemistry.pdf>

2. Григорович О. В. Хімія (рівень стандарту) : підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Харків : Ранок, 2019. 224 с.

3. Попель П. Хімія (рівень стандарту) : підруч. для 11 кл. закладів загальної середньої освіти. Київ : Академія, 2019. 248 с.

4. Тестовий контроль результатів навчання. ХІМІЯ 11 кл. Рівень стандарту, під ред. Титаренко Н. В. 2019 р. 58 с.
5. Григорович О. В. Хімія (рівень стандарту) : підруч. для 10 класу закл. загал. серед. освіти. Харків : Ранок, 2018. 240 с.
6. Попель П. П., Крикля Л. С. Хімія (рівень стандарту) : підруч. для 10 кл. закладів загальної середньої освіти. Київ : Академія, 2018. 256 с.
7. Григорович О. В. Хімія : підруч. для 9 класу загальноосвіт. навч. закл. Харків : Ранок, 2017. 256 с.
8. Попель П. П. Крикля Л. С. Хімія : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Академія, 2017. 240 с.
9. Григорович О. В. Хімія : підруч. для 8 класу загальноосвіт. навч. закл. Харків : Ранок, 2021. 240 с.
10. Попель П., Крикля Л. Хімія : підруч. для 8 кл. закл. заг. серед. освіти ; 2-ге вид., переробл. Київ : Академія, 2021. 232 с.
11. Григорович О. В. Хімія : підруч. для 7 класу загальноосвіт. навч. закл. Х. : Ранок, 2015. 192 с.
12. Попель П., Крикля Л. Хімія : підруч. для 7 кл. закл. заг. серед. освіти. 2-ге вид., переробл. Київ : Академія, 2020. 216 с.
13. Березан О. Довідник школяра. Хімія. 560 с. Тернопіль : Підручники і посібники, 2021. 560 с.
14. Березан О. ЗНО НМТ 2026 Хімія Комплексне видання + тестові завдання НМТ /КОМПЛЕКТ/. Тернопіль : Підручники і посібники, 2025. 432 с.
15. Титаренко Н. Хімія. Комплексне видання до ЗНО НМТ 2026. К. : Літера, 2026. 376 с.
16. Ярошенко О. Довідник + тести. Хімія. Повний курс ЗНО НМТ 2026. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2026. 404 с.

Інтернет-ресурси для підготовки до НМТ із хімії:

17. [сайт](#) “ВШО” з уроками хімії.
18. phet.colorado.edu: тренажер із хімічними рівняннями, будовою атома тощо.
19. ptable.com: інтерактивна періодична система хімічних елементів.
20. [тренажер](#) ЗНО за темами й роками.
21. [Quizizz](#): онлайн-платформа з тестами.
22. Урок.ОСВІТА.УА . URL : <https://urok.osvita.ua/chemistry/metodychna-rozrobka/>.
23. Підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання з хімії. URL : <https://znohimbio.jimdofree.com/%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%B0-%D0%B4%D0%BE-%D0%B7%D0%BD%D0%BE-%D0%B7-%D1%85%D1%96%D0%BC%D1%96%D1%97/>

4.6. ГЕОГРАФІЯ

Пояснювальна записка

Шкільна географічна освіта є не тільки джерелом нових відомостей про Землю, а й основою для формування світогляду, любові до рідного краю, набуття умінь і навичок адаптації до навколишнього середовища, адекватної поведінки в ньому.

Мета курсу «Географія» – формування цілісної картини світу, розвиток критичного мислення та практичних компетентностей, розуміння взаємозв'язків між природою, суспільством та господарством, орієнтування в глобальних процесах. Це досягається через засвоєння знань про географічні об'єкти та явища, вміння працювати з картографічними та іншими джерелами інформації, і застосування цих знань у реальному житті.

Завдання вивчення навчального предмету:

- засвоєння знань про основні географічні поняття, закономірності розвитку, взаємозв'язки між природними компонентами, населення і господарства різних територій, формування материків, океанів та їх частин відповідно до природних та соціально економічних чинників; природу, населення і господарство України; економічну і соціальну географію світу; природокористування та навколишнє середовище;

- оволодіння умінням використовувати різні джерела географічної інформації – картографічні, статистичні, геоінформаційні ресурси – для пошуку, інтерпретації і демонстрації різноманітних географічних даних та формування в учнів на цій основі ключових компетенцій; виконувати дії, набуті на основі застосування географічних знань і попереднього досвіду;

- застосування географічних знань для пояснення та оцінювання географічних процесів і явищ;

- розвиток пізнавального інтересу, інтелектуальних і творчих здібностей учнів у процесі географічних спостережень, вирішення проблемних завдань, самостійного здобуття нових знань із географії;

- формування здатності і готовності до використання географічних знань і умінь у повсякденному житті для соціально відповідальної поведінки у навколишньому середовищі, його збереження, адаптації до умов проживання на певній території; самостійного оцінювання рівня впливу людини на природу, безпеки довкілля як сфери життєдіяльності людини; вирішення конкретних практичних завдань;

- виховання екологічної культури, національної свідомості та почуття патріотизму, толерантного ставлення до інших народів, поваги до природних і культурних цінностей різних регіонів і країн світу.

Програму «Географія» для підготовки до вступу на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» розроблено на основі чинної програми зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з географії, здобутих на основі повної загальної середньої освіти. Програма включає всі розділи програмних курсів з географії відповідно до стандартного та академічного рівнів. Обсяг знань географічних закономірностей і термінів, географічної номенклатури визначається в межах діючої програми та чинних підручників.

Опис навчальної дисципліни

Курс розрахований на 90 годин та має на меті систематизувати знання слухачів підготовчого відділення «Відкритий шлях до вищої освіти» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна з географії для успішного складання НМТ.

Зміст

№ п/п	Тема заняття	Кількість годин
Розділ 1. ЗАГАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ		15
1.	Географія як наука, розвиток географічних досліджень	1
2.	Способи зображення Землі	2
3.	Географічні наслідки параметрів і рухів Землі як планети	2
4.	Літосфера та рельєф	2
5.	Атмосфера та клімат	2
6.	Гідросфера	2
7.	Біосфера та ґрунти	2
8.	Природні комплекси	2
Розділ 2. ГЕОГРАФІЯ МАТЕРИКІВ І ОКЕАНІВ		16
9.	Океани: Тихий океан, Атлантичний океан, Індійський океан, Північний Льодовитий океан	4
	Материки	
10.	Африка	2
11.	Австралія	2
12.	Південна Америка	2
13.	Антарктида	2
14.	Північна Америка	2
15.	Євразія	2
Розділ 3. ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ		15
16.	Україна на карті світу	2
	Природні умови і ресурси України	
17.	Рельєф, тектонічна, геологічна будова, мінеральні ресурси	2
18.	Клімат і кліматичні ресурси	2
19.	Води суходолу і водні ресурси	2
20.	Ґрунти та ґрунтові ресурси	2
21.	Рослинний і тваринний світ України	2
22.	Ландшафти України	2
23.	Природокористування	1
Розділ 4. НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ		8
24.	Демографічні процеси та статево-віковий склад населення світу та України	2

25.	Розселення	2
26.	Етнічний склад населення. Релігійний склад населення	2
27.	Зайнятість населення в світі й Україні	2
	Розділ 5. УКРАЇНА І СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО	20
	Національна економіка	
28.	Національна економіка	1
29.	Світове господарство	1
	Первинний сектор господарства	
30.	Сільське господарство. Лісове господарство	2
31.	Добувна промисловість	2
	Вторинний сектор господарства	
32.	Виробництво та постачання електроенергії	2
33.	Металургійне виробництво	2
34.	Хімічне виробництво. Виробництво деревини, паперу. Виробництво будівельних матеріалів	2
35.	Виробництво машин та устаткування	2
36.	Виробництво тканин, одягу, взуття, харчових продуктів	2
	Третинний сектор господарства	
37.	Транспорт	2
38.	Туризм	1
39.	Торгівля. Фінансові послуги. Комп'ютерне програмування. Наукова діяльність. Освіта. Охорона здоров'я	1
	Розділ 6. РЕГІОНИ ТА КРАЇНИ	14
	Регіони світу	
40.	Європа	2
41.	Азія	2
42.	Америка	2
43.	Океанія	2
44.	Африка	2
45.	Країни світу	4
46.	Розділ 7. ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА. СТАЛИЙ РОЗВИТОК	2
	Всього	90

Список літератури та інформаційні ресурси

1. Географія: підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти / С.П. Запотоцький, М.В. Зінкевич, О.М. Романишин, Н.М. Титар, О.В. Горovий, І.М. Миколів; наук. ред. К.В. Мезенцев, І.С. Круглов. Тернопіль: Астон, 2023. 284 с.

2. Географія: підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти / С.Г. Кобернік, Р.Р. Коваленко. Кам'янець-Подільський: Видавництво Абетка,

2024. 272 с.

3. Географія: підруч. для 8-го кл. закл. заг. серед. освіти / Тетяна Гільберг, Андрій Довгань, Іван Савчук. Київ: Генеза, 2025. 256 с.

4. Географія: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О.Ф. Надтока, О.М. Топузов. К.: УОВЦ «Оріон», 2017. 208 с.

5. Географія (рівень стандарту): підруч. для 10 кл. закл. заг. серед. освіти / С.Г. Кобернік, Р.Р. Коваленко. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2018. 256 с.

6. Довгань Г., Стадник О. Географія ЗНО. Енциклопедія тестових завдань. Видавництво Ранок, 2020.

7. Кобернік С., Коваленко Р. ЗНО НМТ 2026. Географія. Довідник + тести. Видавництво Абетка, 2025.

8. Кузишин А. Комплексне видання. Географія ЗНО НМТ 2026. Видавництво Підручники і посібники, 2025.

9. Місюра Т. Географія 100 тем. Довідник. Експрес-допомога до ЗНО. Видавництво Асса, 2020.

10. Федоруц М. Географія ЗНО 2026. Комплексне видання: Видавництво Мозаїка, 2025.

11. Всеосвіта. URL : <https://vseosvita.ua/>

12. Всеукраїнська школа онлайн. URL: <https://lms.e-school.net.ua/>

13. Український центр оцінювання якості освіти. URL : <https://testportal.gov.ua/geografiya/>

14. Ukraïner. URL : <https://www.ukraïner.net/>

15. ZNO.Osvita.UA. URL : <https://zno.osvita.ua/geography/>

5. ФОРМА АТЕСТАЦІЇ СЛУХАЧІВ

Атестація слухачів Підготовчого відділення за освітньою програмою здійснюється екзаменаційною комісією шляхом відповідності результатів навчання вимогам освітньої програми у формі випускного екзамену з кожного навчального предмета: українська мова, математика, історія України – обов'язково; четвертий предмет на вибір: іноземна мова (англійська), або українська література, або біологія, або фізика, або хімія, або географія).

Випускники підготовчого відділення отримують свідоцтво про навчання на підготовчому відділенні (далі - свідоцтво) в електронній формі з переліком курсів вивчених дисциплін та оцінок відповідних випускних екзаменів.

Випускники підготовчого відділення, які отримали свідоцтво, у разі вступу на навчання до Університету в рік отримання свідоцтва на спеціальності, яким надається особлива підтримка, отримують 15 додаткових балів до конкурсного балу за особливі успіхи у навчанні.